

Resultatrapport for Norads støtte til frivillige organisasjoners opplysningsarbeid

Folkeopplysning for en ny tid

2011-2013

VERDEN

Får øynene opp for Afrikas vekst

AFRIKA: Afrikas økonomi vokser kraftig, og den positive utviklingen har begynt å feste seg i nordmenns bevissthet. Et positivt image vil igjen styrke Afrika, mener kjennere.

“Domestically, Norway has a long tradition of strong civil society involvement in development education, and the independence it gives CSOs to fuel critical debate on development co-operation constitutes good practice.”

RORG-sekretariatets fagavdeling - oktober 2014

Forsiden illustrerer eksempler på resultater av ulike typer virksomhet finansiert over informasjonsstøtten (fra øverst t.v.):

- ✓ *Faksimile fra Aftenposten 25.04.14: Et resultat av FIVHs mangeårige fokus på levelønn og levekårene for tekstilarbeiderne som produserer klærne våre er at temaet er satt på den politiske dagsorden og bl.a. har ført til økt åpenhet og at en rekke kleskjeder har offentliggjort sine leverandørlistene.*
- ✓ *Forsiden på Vennskap Nord/Sør (VNS) sitt tidsskift «Vennepunkt» 01/2012 med temafokus på «globalt ansvar der du bor»: Et resultat av VNS' mangeårige arbeid med vennsgrupper er at mange tusen mennesker fra ca 100 lokalsamfunn rundt i Norge selv gjennomførte informasjonstiltak eller deltok i informasjonstiltak om utviklingsspørsmål og fikk kunnskap, innsikt og ferdigheter som gjorde dem til bedre globale borgere.*
- ✓ *Faksimile fra nrk.no 04.04.14: Et resultat av en rekke organisasjoners innsats gjennom mange år er at etiske utfordringer knyttet til Statens Pensjonsfond Utland (SPU) er satt på dagsorden, at forvaltningen av fondets etiske retningslinjer er styrket og at det er bred enighet om at SPU skal være ledende på samfunnsansvar og etikk.*
- ✓ *Foto fra Arendalsuka 2013 med Venstreleder Trine Skei Grande, som støtter Attacs kampanje for skatteparadisfrie soner (foto: Attac): Attacs kampanje for skatteparadisfrie soner, som startet i 2012, har gitt som resultat at skatteparadiser og spørsmål om opprettelse av skatteparadisfrie soner har blitt behandlet i 40 kommuner og fylkeskommuner, samt ved ett universitet, og at det har blitt gjort 11 vedtak om å ta avstand fra offentlige tilbydere med tilknytning til skatteparadis..*
- ✓ *Faksimile fra Dagsavisen 06.02.12: Fellesrådet for Afrikas «Afrikabarometer» viser at stadig flere får øynene opp for Afrikas vekst, et utviklingstrekk Fellesrådet har vært opptatt av å formidle og sette fokus på i de senere årene.*
- ✓ *Logo for Klimavalget 2013: Et resultat av omfattende opplysningsarbeid om klimaspørsmål innenfor de kirkelige nettverkene er at av de 101 organisasjonene som var tilknyttet Klimavalg 2013-alliansen hadde 30 kirkelig tilknytning.*
- ✓ *OECD/DAC Peer Review Norway 2013: Norges arbeid med å fremme organisasjonenes pådriver- og vaktbikkjerolle gjennom informasjonsstøtten ble fremhevet som «god praksis» i OECD/DACs siste gjennomgang av Norge.*
- ✓ *Logo for «Nyt Afrika»: Samarbeidskampanjen «Nyt Afrika» bidro til kritisk debatt om norsk handels- og landbrukspolitik og satte dette på dagsorden i media og utviklingspolitisk debatt i 2012.*
- ✓ *Logo for «Fossilfrie penger»: FIVHs mangeårige arbeid med å sette kritisk fokus på investeringer i kull og fossile energikilder, senest med kampanjen «Fossilfrie penger» i slutten av 2013, har resultert i bl.a. nedslag og uttrykk av investeringer gjort av SPU og at temaet har kommet stadig sterkere på den politiske dagsorden i Norge.*
- ✓ *Foto fra gjeldsslettemarkering (Foto: SLUG): Et resultat av arbeidet til Nettverk for rettferdig gjeldspolitik (SLUG), tidligere Slett U-landsgjelda, gjennom mange år for sletting av illegitim gjeld var at Norge, som det første landet i verden, gjennomførte en gjeldsrevisjon i 2012, som også fikk skryt i FN.*
- ✓ *Logo for Radi Aid (Africa for Norway): SAIHs satirevideo i 2012 (Radi Aid) satte et kritisk fokus på hva slags budskap og bilder som formidles gjennom humanitære innsamlingsaksjoner ble vist over 2,4 millioner ganger på Youtube, ble omtalt i over 300 medieoppslag over hele verden og har ført til kritisk debatt i Norge og verden forøvrig om hva som skaper utvikling.*

Rapporten er utarbeidet og trykket med støtte fra Norad

“ Formålet med bevilgningen vil fortsatt være å bidra til demokratisk deltakelse og fremme kritisk debatt om utviklingspolitiske temaer.

Formålet for den statlige informasjonsstøtten, slik det ble presentert i regjeringens forslag til budsjett for 2014, som fikk enstemmig tilslutning fra Stortinget forsvars- og utenrikskomité.

Innholdsfortegnelse

Forord

Sammendrag, men konklusjoner og anbefalinger

Metode

- 1. Hva slags resultater ønsker vi? s. 12**
- 2. Resultater innen folkeopplysning s. 18**
- 3. Resultater innen politisk påvirkning s. 41**

Vedlegg 1:

Fordeling av støtte til opplysningsarbeid 2011-2013 s. 56

Forord

Det siste året har det til dels stormet rundt informasjonsstøtten. Samtidig som den har fått ros fra OECD/DAC har den fått både ros og ris i en ekstern gjennomgang gjort på oppdrag fra Norad og fra politisk hold har det blitt varslet om mulige kutt og omlegginger etter regjeringsskifte høsten 2013. Nå foreligger det for første gang en resultatrapport om informasjonsstøtten. Jeg har hatt gleden av å lage den.

Undertegnede har vært engasjert i arbeidet med og utviklingen av informasjonsstøtten i over 20 år. Det har skjedd store endringer og ofte har det vært konfliktfylt. Jeg mener resultatet i det store og hele har vært viktig og riktig og bidratt til relevant «folkeopplysning for en ny tid», som også er tittelen på Norads retningslinjer for informasjonsstøtten i inneværende 4-årsperiode. En «ny tid» i denne sammenheng er en tid og en verden der globale miljø- og utviklingsspørsmål i stadig større grad angår også vår egen utvikling og berører stadig flere av oss som forbrukere og i vårt daglige virke, som studenter og akademikere, arbeidstakere, næringsdrivende og mye annet. Ikke minst berører det de av oss som er politikere. I en «ny tid», der innenrikspolitik og utviklingspolitikk stadig oftere må sees i sammenheng, er det å forstå verden ikke lenger et valg, men en nødvendighet. Våre interesser og behov må veies opp mot andres interesser og behov og vi kan ikke lenger ta for gitt at de globale maktforholdene vil sikre at våre interesser og behov blir ivaretatt i det internasjonale samarbeidet med våre allierte. Og hvem er vi? Ulike grupper i det norske samfunnet har ulike interesser og behov, som vil bli berørt på ulike måter av internasjonale utviklingstrekk. Utviklingspolitikk er i dag både idealpolitikk og realpolitikk. Det er etter min mening dette det dreide seg om når Stortinget, i budsjettet for 2014, vedtok at «formålet med bevilgning vil fortsatt være å bidra til demokratiske deltakelse og kritisk debatt om utviklingspolitiske temaer». «Informasjonsstøtten» er ikke lenger en dekkende beskrivelse av tilskuddsordningens formål og kanskje har vi nå en god anledning til å endre på det.

Mye av kritikken mot støtteordningen som har blitt fremmet de senere årene har vært preget av misforståelser og svak kunnskap om støtteordningens formål og innhold. Den har likevel bidratt til et fokus på informasjonsstøtten som har stimulert til refleksjon og debatt også blant aktørene. Selvsagt er det rom for å styrke informasjonsstøttens innretning og mange har oppfatninger om hvordan. Jeg håper at den kritiske debatten som har gått det siste året, sammen med denne resultatrapporten, kan bidra til at informasjonsstøtten kommer styrket ut – ikke for organisasjonenes skyld, men fordi Norge og verden trenger det. Basert på arbeidet med denne resultatrapporten og mine egne erfaringer og tanker gjennom mange års arbeid med informasjonsstøtten har jeg i denne resultatrapporten benyttet anledningen til å bidra med *mine* anbefalinger.

En ny tid krever ny kunnskap, men også nye ideer og nye løsninger. Denne resultatrapporten viser at informasjonsstøtten og organisasjonene leverer.

Oslo, oktober 2014

Arnfinn Nygaard
RORG-sekretariatets fagavdeling

Sammendrag, med konklusjoner og anbefalinger

Denne resultatrapporten er primært utarbeidet med utgangspunkt i resultatrapporter til Norad for perioden 2011-2013 fra organisasjoner som har flerårige avtaler (vanligvis 2 eller 4 år) med Norad om støtte til informasjonsarbeid (ofte kalt rammeavtaleorganisasjonene eller RORGene).

Informasjonsstøtten til disse organisasjonene utgjør drøyt halvparten av den samlede informasjonsstøtten bevilget over statsbudsjettet, som i perioden har vært kr. 91 millioner årlig. Utover støtten til RORGene har FN-Sambandet vært den klart største enkeltmottakeren, med nærmere kr. 30 millioner i årlig støtte, som FN-Sambandet selv har redegjort for i egne års- og resultatrapporter til Norad. I tillegg har en rekke andre organisasjoner og institusjoner fått mindre beløp i støtte i løpet av perioden.

Tidligere var formålet med informasjonsstøtten, i Norge og mange andre OECD-land, å skape forståelse for bistand og oppslutning om bistandsbevilgningene over statsbudsjettet. Resultatene ble målt gjennom opinionsundersøkelser som viste oppslutning om bistanden. Etter en omlegging av informasjonsstøtten i Norge på 1990-taller er det ikke lenger slik. Informasjonsstøttens fokus har vært «sentrale og aktuelle miljø- og utviklingsspørsmål» og kritisk debatt om utviklingspolitiske spørsmål som også angår Norge og Norges utvikling. Norge har fått ros av OECD/DAC for den uavhengigheten ordningen gir organisasjonen til å fremme kritisk debatt.

En gjennomgang av RORGenes resultatrapporter viser et bredt mangfold av resultater innenfor både folkeopplysning og politisk påvirkning, som gir grunnlag for å trekke noen konklusjoner om resultater av støtteordningen som sådan.

RORGenes resultatrapporter for perioden 2011-2013 bekrefter og utdyper de resultatene av støtteordningen som ble løftet fram i årsrapporten for støtteordningen 2011. I tråd med målsettingene for ordningen har informasjonsstøtten bidratt til:

- 1. kritisk debatt og økt kunnskap om sentrale og aktuelle Nord/Sør-spørsmål,**
- 2. å styrke organisasjonenes pådriver- og vaktbikkjefunksjoner i forhold til utviklingspolitiske spørsmål,**
- 3. fokus på relevante temaer i forhold til «samstemt politikk for utvikling», samt**
- 4. kontakt og samarbeid med utviklingsaktører i Sør, slik at relevant kunnskap om synspunkter og perspektiver fra Sør har blitt tilgjengelig for norske målgrupper gjennom opplysningsarbeidet.**

Resultatrapportene underbygger dessuten to sentrale resultater av informasjonsstøtten i et lengre tidsperspektiv, som ble trukket fram i årsrapporten for 2011. Støtteordningen har bidratt til:

- 5. økt forståelse i opinionen for at utviklingspolitikk er mer enn bistand og**
- 6. en omlegging fra en utviklingspolitikk dominert av bistandstenkning til en utviklingspolitikk i retning «samstemt politikk for utvikling».**

Resultatrapportene bekrefter og utdyper i tillegg ulike typer resultater innen folkeopplysning og politisk påvirkning dekket av årsrapporten for 2012. I tråd med målsettingene har støtteordningen bidratt til:

- 7. å nå ut til brede lag av befolkning gjennom støtte til et bredt mangfold av organisasjoner som driver informasjonsarbeid overfor egne medlemmer og sentrale målgrupper, så vel som opinionen generelt og det utviklingsfaglige og politiske miljø,**

8. at særlig barn og unge har blitt nådd gjennom blant annet arbeid i og overfor skolen, informasjonsarbeid gjennom LNU og deres medlemsorganisasjoner, samt egne organisasjoner drevet av eller rettet mot barn og unge (som SAIH, KFUK-KFUM Global, Changemaker, Spire og Norsk Folkehjelps Solidaritetsungdom),
9. at brede og sentrale kristne miljøer i Norge har blitt nådd og engasjert gjennom informasjonsstøtten til kirken (Den norske kirkes Nord/Sør-informasjon og Norges Kristne Råd) og et bredt mangfold av kristne og kristelige organisasjoner (Kirkens Nødhjelp, Digni m.fl.),
10. å fremme demokratisk deltakelse og kritisk debatt om utviklingspolitiske temaer i – og med deltakelse fra - et bredt mangfold av organisasjoner og miljøer der ulike ideologiske og religiøse perspektiver er representert, så vel som utviklingsfaglig kompetanse på et bredt mangfold av sentrale og aktuelle temaer,
11. å påvirke norsk og internasjonal utviklingspolitikk på en rekke felt som har blitt tatt godt imot av sentrale politikere fra alle norske politiske partier og viktige internasjonale aktører og
12. å påvirke norske aktører, institusjoner og forbrukere, slik at de har endret holdning og handlinger ut fra globale miljø- og utviklingshensyn.

Mye av kritikken mot støtteordningen som har blitt fremmet gjennom de senere årene har vært preget av misforståelser og svak kunnskap om støtteordningens formål og innhold. Den har likevel bidratt til et viktig fokus på informasjonsstøtten, som sammen med denne resultatrapporten bør danne grunnlag for debatt om informasjonsstøttens formål og innretning i årene fremover.

Anbefalinger

Anbefaling 1: De overordnede føringene for støtten bør videreføres og styrkes

Utviklingen de senere årene har vist at de føringene som ble lagt av Stortingets utenrikskomité i 2009, med et tydeligere fokus på saker som utfordrer vår ambisjon om å se «innenrikspolitikk og utviklingspolitikk i sammenheng», har vært viktige og riktige. Ordningen bør derfor videreføres i tråd med de føringer som ble lagt i 2009 og videreført av regjering og Storting i utviklingsbudsjettet for 2014: «å bidra til demokratisk deltakelse og fremme kritisk debatt om utviklingspolitiske temaer». Samtidig bør fokuset på å se «innenrikspolitikk og utenrikspolitikk i sammenheng», det vil si ambisjonen om å føre en samstemt politikk for utvikling, så vel som fokuset på utviklingspolitiske temaer og saker «beyond aid», styrkes.

Anbefaling 2: Grenseoppgangen mot bistand bør klargjøres

Resultatrapporten for 2011-2013 viser at mange organisasjoner rapporterer om virksomhet og resultater i tråd med de føringene som ble lagt i 2009. Fortsatt rapporterer imidlertid en del bistandsorganisasjoner også om virksomhet og resultater knyttet tett opp til deres bistandsarbeid, som i beste fall ligger i en gråsoner i forhold til Stortingets føringer. Bistanden er en del av utviklingspolitikken og informasjonsstøtten bør også gi rom for kritisk debatt om bistandens innretning og resultater, samtidig som avgrensningen mot markedskommunikasjon og informasjon om den enkelte bistandsorganisasjons egen bistandsvirksomhet bør tydeliggjøres og skjerpes. Dette kan blant skje ved at Norad samtidig tydeliggjør at organisasjoner som ønsker å drive noe opplysningsarbeid om eget bistandsarbeid har anledning til å benytte deler av tilskudd til bistandsprosjekter (andel satt av til administrasjon) til dette.

Anbefaling 3: Ideelle sivilsamfunnsorganisasjoner bør fortsatt være den sentrale målgruppen for støtteordningen

Resultatrapporten for 2011-2013 viser at de frivillige organisasjonene, som i hovedsak er ideelle sivilsamfunnsorganisasjoner, spiller en viktig rolle og oppnår gode resultater innenfor både folkeopplysning og politisk påvirkning og at informasjonsstøtten. De bidrar vesentlig til demokratisk deltakelse og fremmer kritisk debatt om utviklingspolitiske temaer. Disse bør være den sentrale målgruppen for ordningen også i fremtiden. Støtten bør fordeles i tråd med overordnede føringer i anbefaling 1 og 2 slik at støtteordningen samlet omfatter organisasjoner som når ut til og representerer et bredt mangfold, herunder:

- brede, folkelige og demokratiske organisasjoner og bevegelser, som når ut til mange,
- organisasjoner som representerer et bredt politisk og ideologisk mangfold,
- Organisasjoner (bistandsorganisasjoner og andre) som har vist eller viser at de ønsker å delta i et bredt folkeopplysningsarbeid om samstemtpolitiske utfordringer og utviklingspolitiske temaer «beyond aid» og
- Organisasjoner (bistandsorganisasjoner og andre) med særlig kompetanse på utvalgte sentrale og aktuelle utviklingspolitiske temaer.

Anbefaling 4: Støtteordningen bør innrettes med økt fokus på norsk nærings- og arbeidsliv som berøres av samstemtpolitiske utfordringer

Samtidig som ideelle sivilsamfunnsorganisasjoner fortsatt bør være hovedmålgruppen for støtteordningen bør det, i lys av økt fokus på demokratisk deltakelse og anbefalingen om styrket fokus på samstemtpolitiske utfordringer, legges til rette for at ordningen i økende grad når og engasjerer de deler av norsk nærings- og arbeidsliv som i størst grad berøres av dagens utfordringer knyttet til samstemt politikk for utvikling (offshoreindustrien, landbruket, våpenindustrien, varehandelen m.m.). Dette kan gjøres i samarbeid med relevante nærings- og arbeidslivsorganisasjoner direkte eller ved å stimulere sivilsamfunnsorganisasjonene til å samarbeide med eller jobbe tettere opp mot disse miljøene, slik en del allerede gjør.

Anbefaling 5: Støtteordningen bør stimulere til økt fokus på Asia og Midtøsten

Resultatrapporten for 2011-2013 viser at de organisasjonene som har fått støtte i perioden har dekket et bredt mangfold av viktige og relevante saker, men at det geografiske fokus for mange fortsatt er Afrika og delvis Latin-Amerika, mens fokuset på Midtøsten i stor grad er begrenset til Israel/Palestina-konflikten. I en videreføring av ordningen bør det stimuleres til økt fokus på Asia og fremvoksende stormakter i regionen (Kina, India og Indonesia), så vel som et bredere perspektiv på utviklingen i Midtøsten utover Israel/Palestina-konflikten.

Anbefaling 6: Det bør legges til rette for styrket resultatrapportering på prioriterte områder

Resultatrapporten for 2011-2013 viser at de frivillige organisasjonene har oppnådd et bredt mangfold av gode resultater innenfor både folkeopplysning og politisk påvirkning. Rapportene gir imidlertid ikke et tilstrekkelig godt grunnlag for å vurdere resultatene av RORGenes samlede arbeid på de ulike områdene og hvordan ulike typer tiltak og redskaper (som tidsskrifter/medlemsblader, nettsider, sosiale medier og innsats i og overfor skolen og media) på best mulig måte kan bidra til gode resultater. På enkelte slike områder, der det er relativt enkelt å rapportere målbare indikatorer uten at det medfører vesentlig merarbeid, bør dette vurderes lagt inn i nye reviderte søknadsskjemaer og rapportskjemaer. Det bør samtidig legges til rette for at slik styrket resultatrapportering følges opp med systematiske gjennomganger, som kan danne grunnlag for refleksjon og debatt blant organisasjonene om hvordan arbeidet kan styrkes og videreutvikles.

Anbefaling 7: Det bør vurderes årlig særreportering på utvalgte utviklingspolitiske temaer

Resultatrapporten for 2011-2013 viser at organisasjonene har bidratt til kritisk debatt om en rekke sentrale og aktuelle utviklingspolitiske temaer. Års- og resultatrapporter fra organisasjonene gir et glimt inn i mange av disse, men ingen systematisk rapportering på noen av dem. For å få bedre innsikt i hvordan organisasjonene jobber med utviklingspolitiske temaer, hvilke resultater de oppnår og hvordan arbeidet styrkes fremover, bør det vurderes om det hvert år kan legges inn et punkt i Norads rapportskjema der organisasjonene bes rapportere spesielt om virksomhet og resultater på ett utvalgt utviklingspolitisk tema. Det bør velges et tema som har vært spesielt aktuelt i året det skal rapporteres fra og legges til rette for at særreporteringen følges opp med en gjennomgang, som kan legges fram for organisasjonene.

Anbefaling 8: Det bør legges til rette for systematisk gjennomgang av RORGenes fotavtrykk i media over tid

Resultatrapporten for 2011-2013 viser, i likhet med årsrapportene for 2011 og 2012, at innsats i og overfor media er en viktig del av virksomheten for mange RORGer og kan bidra vesentlig til å nå ut til mange, sette temaer og saker på dagorden, fremme kritisk debatt om utviklingspolitiske temaer og samtidig være et viktig redskap i arbeidet med politisk påvirkning. En baselineundersøkelse ble foretatt i 2010-11. Denne bør følges opp, samtidig som det legges til rette for årlig, systematisk gjennomgang av RORGenes fotavtrykk i media, for eksempel i et samarbeid med Institutt for journalistikk og mediefag ved Høgskolen i Oslo og Akershus (HiOA), som har rammeavtale med Norad i inneværende periode.

Anbefaling 9: Arbeidet i og overfor skolen bør videreutvikles og styrkes

Skolen er barn og unges viktigste kilde til kunnskap om og forståelse av globale miljø- og utviklingsspørsmål. Det påpekte også den svenske professoren Hans Rosling i forbindelse med at han det siste året har vakt oppsikt med spørreundersøkelser som viste at folk flest (i Norges og de fleste andre OECD-land) svarer mer feil på utvalgte kunnskapsspørsmål om verdens utvikling enn en sjimpanse ville gjort. Arbeidet i og overfor skolen bør styrkes og følgende tiltak bør vurderes:

- I samråd med Global og RORG-samarbeidet bør Norad se på mulighetene for å styrke innsatsen med skoleportalen Global skole. En styrking av Global skole vil være viktig for å sikre oppdatering og videreutvikling av portalen i samarbeid med interesserte RORGer og andre, men også for å jobbe aktivt opp mot skolene for å bidra til gode resultater gjennom at portalen blir brukt og videreutviklet ut fra tilbakemeldinger fra brukerne.
- Med erfaringene fra Norads samarbeid med journalistutdanningen ved HiOA de siste årene, som har bidratt til å styrke utviklingsjournalistikken ved journalistutdanning, bør Norad se på mulighetene for et tilsvarende samarbeid med lærerutdanningen ved relevant utdanningsinstitusjon. Et slikt samarbeid bør ta sikte på å styrke arbeidet med global læring i skolen gjennom lærerutdanningen og videreutdanning av lærere, som regjeringen nå har varslet at det skal satses på.

Anbefaling 10: Det må legges til rette for jevnlig opinionsundersøkelser av relevans for informasjonsstøtten

Gjennom Norads samarbeid med Statistisk sentralbyrå (SSB) i forbindelse med «Holdninger til norsk bistand 2010» ble det lagt inn en del spørsmål av relevans for informasjonsstøtten. Disse ga gode indikatorer på resultater av informasjonsstøtte i befolkningen som helhet, som dessverre ikke ble videreført i neste undersøkelse i 2012. Det bør legges til rette for at slike undersøkelser, av relevans for informasjonsstøtten, gjennomføres jevnlig.

Metode

Denne resultatrapporten om Norads informasjonsstøtteordning er primært utarbeidet med utgangspunkt i de resultatrapportene for 2011-2013 som Norad har mottatt fra organisasjoner med 4-åriger rammeavtaler om støtte til informasjonsarbeid i perioden 2011-2014. Disse rapportene utgjør organisasjonenes hovedrapportering til Norad om resultater i perioden. For 2011 og 2012 utarbeidet organisasjonene ordinære årsrapporter og årsrapporten for 2014, som skal sendes inn neste år, vil i tillegg gi et avsluttende supplement til årets resultatrapporter.

Dette er første gang organisasjonene sender inn slike resultatrapporter. Økt fokus på resultatrapportering i forrige 4-årsperiode bidro til at det for inneværende periode ble lagt til rette for at organisasjonenes søknader og strategier om støtte skulle legge et bedre grunnlag for rapportering om resultater enn tidligere, da organisasjonenes årlige rapporter primært var virksomhetsrapporter, med tilhørende reviderte regnskaper, som viste at tilskuddene var benyttet i tråd med Norads retningslinjer og inngåtte avtaler. Resultatrapportering er noe annet, der Norad i tillegg til rapporter om utført virksomhet (outcome) ønsker rapportering om resultater i form av brukereffekter (output) og samfunnseffekter (impact).

Det har i hovedsak vært opp til den enkelte RORG å vurdere, begrunne og belegge hvilke resultater de mener å ha oppnådd. Norads krav til organisasjonene har vært økt resultatfokus i rapporteringen, men ellers har det blitt lagt få føringer utover at resultatene skal være i tråd med støtteordningens målsettinger. I statsbudsjettet for 2014 står det at formålet med informasjonsstøtten fortsatt vil være «å bidra til demokratisk deltakelse og fremme kritisk debatt om utviklingspolitiske temaer». Hvilke resultater er det rimelig og ønskelig å forvente ut fra et slikt formål?

Organisasjonene har rapportert om resultater av sitt arbeid i forhold til målsettinger og resultatmål nedfelt i egne strategier og søknader til Norad, som utgjorde grunnlaget for inngåtte avtaler, samt andre resultater innenfor støtteordningens målsettinger, slik de er nedfelt i stortingets føringer og Norads retningslinjer og regelverk. I rapportskjemaet utarbeidet av Norad ble organisasjonene bedt om å rapportere på resultater innenfor to hovedkategorier: folkeopplysning og politisk påvirkning. Denne rapporten er resultatet av gjennomgang av de resultatene RORGene har rapportert til Norad innenfor disse to hovedområdene. Den sier altså noe om hvilke resultater RORGene faktisk har rapportert og hvordan de har underbygget og begrunnet dem. Den er ikke på langt nær uttømmende, men har i lys av et omfattende materiale måttet gjøre noen prioriteringer og begrensninger. Kapittel 2 er basert på en systematisk gjennomgang av resultater av utvalgte typer virksomhet og bruk av ulike redskaper som mange har rapportert om under kategorien folkeopplysning, mens kapittel 3 er basert på en systematisk gjennomgang av de resultatene RORGene har fremhevet blant sine beste/viktigste resultater innenfor politisk påvirkning i perioden. Denne er i noen grad supplert med relevante resultater hentet fra årsrapportene til de RORGene som ikke leverte resultatrapport.

Ved presentasjon av resultatene er det lagt vekt på at de i størst mulig utstrekning gjengis, begrunnes og underbygges med ordlyd og utforming fra RORGenes rapporter. Eventuelle feil, misforståelser og utelatelser er forfatterens ansvar.

1. Hva slags resultater ønsker vi?

Den statlige informasjonsstøtten til de frivillige organisasjonene har sitt mandat fra et bredt politisk flertall på Stortinget. Denne forankringen har blant annet sikret rom for kritisk debatt om utviklingspolitikken og vernet organisasjonenes uavhengighet i forhold til den til enhver tid sittende regjering. Dagens retningslinjer (for perioden 2011-2014) bygger på en flertallsmerknad fra Stortingets utenrikskomité i 2009 (se boks t.h.). Da Stortinget vedtok budsjettet for 2014 ble formålet oppsummert slik: «Formålet med bevilgningen vil fortsatt være å bidra til demokratisk deltakelse og fremme kritisk debatt om utviklingspolitiske temaer».

«Formålet med bevilgningen vil fortsatt være å bidra til demokratisk deltakelse og fremme kritisk debatt om utviklingspolitiske temaer.»

Likevel har det i økende grad vært debatt om ordningen og resultatene. Politisk ledelse i UD har det siste året hatt ordningen til vurdering. Da utenriksminister Børge Brende (H) 25. juni i år svarte på spørsmål om informasjonsstøtten fra Trine Skei Grande (V), sa han blant annet at «målet må være at bistandsmidlene brukes effektivt og bidrar til å nå de målene som er satt». Gjør de det?

Årsrapportene for informasjonsstøtten 2011 og 2012, så vel som denne resultatrapporten, viser at midlene til frivillige organisasjoners opplysningsarbeid i all hovedsak har blitt brukt, og gitt resultater, i tråd med de føringer og mål som er satt. Men, har ressursbruken vært effektiv? Burde ordningen vært lagt opp og midlene brukt på en annen og bedre måte? Dette er spørsmål de to foregående årsrapportene ikke ga svar på. De er helle ikke enkle å svare på, fordi svarene blant annet vil være avhengige av om vi er enige i Stortingets føringer, hvordan vi tolker Stortingets føringer og hva slags resultater vi ønsker å se? Her finnes mange og ulike syn, slik debatten de siste årene har vist og som dette kapitlet vil gå litt nærmere inn i.

Foto: RORG-samarbeidet

Stortingets føringer for informasjonsstøtten 2011-2014

«De (frivillige organisasjonene) har (...) en viktig rolle i opplysnings- og lobbyvirksomhet om nord-sør-spørsmål, og flertallet vil understreke at respekt for deres uavhengighet fra staten er en forutsetning for at de kan fylle sin kritiske og konstruktive rolle i samfunnsdebatten om utviklingsspørsmål.»

Flertallet mener at samarbeidet med frivillige organisasjoner om videreføring av et bredt opplysningsarbeid om sentrale og aktuelle miljø- og utviklingsspørsmål i et globalt perspektiv vil være viktig.

Flertallet viser til at klima-, finans- og matpriskrisen den siste tiden har bidratt til å sette kritisk fokus på mange sider ved vår egen politikk og utvikling og mener at det er grunn til å anta at de pågående geopolitiske endringene og maktforskyvninger i verdenssamfunnet i årene framover vil bringe fram stadig nye saker som utfordrer vår ambisjon om å se "innenrikspolitikk og utviklingspolitikk i sammenheng". Flertallet mener at opplysningsarbeidet i økende grad bør sette fokus på slike temaer. Flertallet vil i den sammenheng understreke de frivillige organisasjonenes rolle som pådrivere og vaktbikkjer. I dette arbeidet vil det være viktig å støtte opp under organisasjonenes bestrebelser på å utvikle gode partnerskap med Sør i opplysningsarbeidet, som kan sikre kritiske innspill og perspektiver fra Sør også på utviklingen i Norge i et globalt perspektiv, så vel som norsk miljø- og utviklingspolitikk.»

Utdrag fra Stortinget innstilling til regjeringens utviklingsmelding, St.meld.nr. 13 (2008-2009), Klima, konflikt og kapital

Ros, ris og økende kritisk debatt i Norge om resultater av det statlig støttede opplysningsarbeidet

Den siste gjennomgangen av norsk bistand og utviklingspolitikk fra *OECD/DAC* (Norway 2013 – OECD Development Co-operation Peer Review) gir positiv omtale og ros til informasjonsstøtten. Den fastslår at Norge har en lang tradisjon for involvering av sivilsamfunnsorganisasjoner i opplysningsarbeidet om internasjonale utviklingsspørsmål (eng.: Development Education) og at Norge fortsatt gjør en stor innsats for «å fremme allmenhetens forståelse for global utvikling og behovet for en innenrikspolitik som støtter opp under deltakelsen i det internasjonale utviklingssamarbeidet».

«Norge fortsetter å gjøre en stor innsats for å fremme allmenhetens forståelse for global utvikling og behovet for en innenrikspolitik som støtter opp under deltakelsen i det internasjonale utviklingssamarbeidet

OECD/DAC 2013.

OECD/DAC fremhever særlig to forhold:

- at den uavhengigheten støtteordningen gir organisasjonene til å fremme kritisk debatt representerer "god praksis" og
- at Norge har klart å etablere en dynamisk relasjon (red. anm.: mellom staten og organisasjonene) som fremmer gjensidig forbedring.

Samtidig har det fra ulike hold i Norge blitt fremmet kritikk for manglende resultater og dårlig bruk av statlige midler. Her er noen eksempler:

– Det er positivt med hjemlig venns-kaps- og solidaritetssamarbeid, men det hører ikke hjemme på bistandsbudsjettet, sa Høyres daværende utviklingspolitiske talsperson, *Peter S. Gitmark*, til *Norads magasin Bistandsaktuelt* i 2012.

- Millioner av offentlige kroner til norske organisasjoners informasjonsarbeid om utviklingsarbeid har ikke klart å skape engasjement i brede lag av det norske folk, rapporterte *Bistandsaktuelt* i juni i fjor etter at resultatene av en ekstern gjennomgang av informasjonsstøtten bestilt av Norad hadde blitt lagt fram.

- Lite effektiv utviklingspolitikk, var overskriften i avisa *Bergens Tidende* 6. august 2013, der *Peter S. Gitmark*, tok til orde for at midlene som brukes på informasjonsstøtten kan brukes bedre på andre måter.

OECD/DAC fremhevet Kirkens Nødhjelps rapport om samstemt politikk for utvikling i 2011 som eksempel på den vaktbikkjerolle de norske organisasjonene spiller.

- Det er jo vanskelig å konkludere med annet enn at de må ha vært ganske mislykket, svarte *professor Hans Rosling* på spørsmål fra *Bistandsaktuelt* 7. februar 2014 (se faksimile t.h.), da han ble spurt om alle pengene som ble brukt på informasjonsstøtte i Norge og Sverige i lys av at hans undersøkelser viste at nordmenn og svensker fleste svarte mer feil på spørsmål om verdens utvikling enn en sjimpanse ville gjort.

– Får statsstøtte til å mele sin egen kake, sa kommentator i *Minerva*, *Jan Arild Snoen*, til *Bistandsaktuelt* i en kommentar til Roslings undersøkelse og mente at «organisasjoner som selv driver bistand bør ikke motta statlig støtte til å drive opplysningsvirksomhet».

Felles for mye av denne kritikken er at den i liten grad er basert på kunnskap om ordningens formål. Også overfor kritikk bør det derfor stilles kritiske spørsmål, herunder:

- Stemmer det? (Stemmer det f.eks. at støtteordningen ikke har klart å nå brede lag av det norske folk, at nordmenn flest har dårlige kunnskaper om utvikling og at organisasjonene bruker støtten til å mele sin egen kake?)
- Er kritikken relevant i forhold til støtteordningens formål?
- Dersom kritikken ikke er relevant i forhold til dagens formål, men likevel framstår som fornuftig, bør den føre til at dagens formål og føringer for ordningen endres?

(Se for øvrig rapportens sammendrag, med konklusjoner og anbefalinger).

Formål og resultater: Trender i Norge og Europa

Informasjonsstøtten ble i Norge etablert av Norad i siste halvdel av 1970-tallet, etter initiativ fra Stortinget. Liknende statlige støtteordninger vokste også fram i våre naboland og de fleste andre OECD-landene, så vel som i EU-systemet. Hovedformålet var å sikre oppslutning om bistanden, som gjennom flere tiår utgjorde kjernen i det internasjonale utviklingssamarbeidet. «Resultatet» av denne virksomheten ble i all hovedsak målt ved hjelp av periodiske opinionsundersøkelser av holdninger til og oppslutning om bistand og bistandsbevilgningene. Slike undersøkelser gjøres fortsatt. SSBs siste undersøkelse, på oppdrag fra Norad, viste vedvarende høy oppslutning om bistanden (se boks), men dét er i dag ingen god indikator på om informasjonsstøtten gir gode resultater.

« Det gamle paradigmet var enkelt: vi er rike, de er fattige, så vi må hjelpe dem. Det nye paradigmet er mer komplisert: deres rikdom øker, de tar over våre bedrifter og arbeidsplasser og de forventer at vi skal gi større økonomiske bidrag for å håndtere presserende globale problemer. »

Direktør Frans van den Boom i NCDO (Nederland) da NCDO i 2012 markerte 40 års virksomhet med rapporten "Global citizens - from global support to active participation".

«Undersøkelsen viser at oppslutningen rundt bistand til utviklingsland i Norge er høy. 82 prosent av utvalget sier de er for bistand til Asia, Afrika og Latin-Amerika. Dette er en liten nedgang fra undersøkelsen i 2010, men på lang sikt har nivået holdt seg veldig stabilt. Denne typen bistand støttes av mellom åtte og ni av ti i alle undersøkelsene fra og med 1993.»

Utdrag fra SSBs rapport:
Holdning til bistand 2013

De siste par tiårene har en ny erkjennelse vokst frem: bistand alene er ikke tilstrekkelig for å skape utvikling i fattige land og bærekraftig utvikling globalt vil kreve endringer også i rike land og det som gjerne kalles «en samstemt politikk for utvikling». Samtidig er verdens økonomiske tyngdepunkter i bevegelse og en ny verdensorden som utfordrer vestens makt og posisjon i ferd med å ta form. Etter hvert som slik ny erkjennelse sank inn endret også informasjonsstøttens formål og innhold seg.

I en europeisk kontekst har Norge i noen grad vært i forkant av slike endringsprosesser når det gjelder innretningen av det statlig støttede opplysningsarbeidet. Disse endringsprosessene kan i kortform oppsummeres slik:

- Fra u-landsinformasjon til nord/sør-informasjon
- Fra veldedighet til rettferdighet
- Fra bistand til utvikling (samstemt politikk for utvikling)
- Fra passiv oppslutning til kritisk debatt og aktiv, demokratisk deltakelse (global borger)

Kravet om å dokumentere resultater av statlig støttet opplysningsarbeid på dette feltet har meldt seg med styrke i mange land. Resultatet av denne virksomheten kan imidlertid ikke, som tidligere, leses av ved periodiske opinionsundersøkelser som måler oppslutning om bistanden.

En rekke nasjonale evalueringer av statlige informasjonsstøtteordninger foretatt av statlig myndigheter i bl.a. Danmark, Nederland, Storbritannia og Sverige, nærmere beskrevet i årsrapporten for 2011, har støtt på denne felles utfordringen når de skulle forsøke å si noe om resultatene. Et problem var at offisielle målformuleringer for støtten ofte var knyttet til uklare begreper som «offentlig/ folkelig oppslutning» (public support), som også ble drøftet i forordet til den Nederlandske evalueringen i 2008 (se sitat t.h.).

«Hva er egentlig folkelig oppslutning? Hvorfor er det viktig? Er det mulig å si noe om hvordan folkelig oppslutning kan måles, eller i hvilken grad et bestemt tiltak bidrar til å fremme eller styrke oppslutningen?»

Direktør for Det offentlig evalueringkontoret i Nederland (IOB), Bram van Ojik, i forordet til en evaluering av opplysningsarbeid i 2008.

Status i Europa i dag er at og det i mange land pågår en livlig debatt om kvalitet og resultater der det så langt er vanskelig å se noen klar konsensus. Det betyr ikke at det ikke finnes resultater. Tvert imot finnes et stort mangfold av resultater innenfor en bredere «dissensus», som har åpnet opp for et større mangfold av virksomhet og «skoler». Blant de som har jobbet mye med dette er Nederland. Debatten om og omleggingen av det statlig støttede opplysningsarbeidet i Nederland er interessant, ikke minst i forhold til resultatmåling, og vil derfor bli gitt en kort omtale nedenfor.

Nederland: fra folkelig støtte til aktiv deltakelse (globale borgere)

I mange land har denne typen opplysningsarbeid i økende grad blitt knyttet til tanker om at arbeidet for bærekraftig utvikling globalt krever at vi utvikler oss fra å være ikke bare nasjonale borgere, men globale borgere som i ord og handling også tar medansvar for den globale utviklingen. En av de største aktørene i Europa de siste 40 årene, NCDO, la om sitt arbeid i tråd med dette i 2012. NCDO, som i 1971 ble opprettet av regjeringen i Nederland for å forvalte den statlige informasjonsstøtten og utvikle dette arbeidet, lanserte da sin nye strategi: «Global Citizens – from global support to active participation».

Som et ledd i denne omleggingen av opplysningsarbeidet i Nederland utviklet NCDO også et nytt «barometer» for å måle resultatene. Mens deres tidligere undersøkelse (barometer), i likhet med SSBs målinger for Norad, fokuserte på oppslutning om bistand, ble det nye barometeret utformet for å måle nederlendernes «følelse av internasjonalt solidaritet og globalt ansvar». Dette ble første gang gjort i 2012 og fulgt opp i 2013 (The Dutch and the World 2013: Global Citizenship in the Netherland).

Utgangspunktet for NCDOs arbeid er deres definisjon av «globalt borgerskap». Dette ble definert slik i NCDOs nye strategi fra 2012: «Den globale dimensjonen av borgerskap kommer til uttrykk gjennom atferd i samsvar med prinsipper for gjensidig avhengighet, likhet mellom mennesker over hele verden og felles ansvar for å løse globale saker».

Hvordan har så NCDO valgt å måle nederlendernes «følelse av internasjonalt solidaritet og globalt ansvar»? I tråd med deres definisjon av «globalt borgerskap» har de lagt avgjørende vekt på atferd, knyttet opp mot de tre sentrale prinsippene. I dere nye holdningsundersøkelse (Barometer om globalt borgerskap) ble et tilfeldig utvalg derfor stilt en rekke spørsmål og forelagt en rekke utsagn knyttet til individuell adferd, holdninger og kunnskap. I rapporten «The Dutch and The World 2013» gjennomgås og vurderes materialet fra undersøkelsen i følgende kategorier:

- *Atferd (behaviour)*, som ser på i hvilken grad folk er bevisste globale borgere i sitt daglige liv.
- *Prinsipper*, som ser på i hvilken grad nederlendere slutter opp om viktige prinsipper: likhet, gjensidig avhengighet og felles ansvar.
- *Endringer i atferd og holdninger*, som ser på endringer siden første undersøkelse i 2012
- *Forklaringer på globalt borgerskap*, som ser på hva som kan forklare graden av globalt borgerskap hos ulike grupper.
- *Nederlendere og utviklingssamarbeid*, som ser på oppslutning om bistanden og bistandsbevilgningene på tradisjonelt vis.

Studien ser på atferd knyttet til a) ansvarlig bruk av vann og energi, b) reisevaner, c) resirkulering og avfallshåndtering, d) forbrukerspørsmål, e) informasjonsinnhenting, f) meningsytring om globale spørsmål, g) politisk deltakelse, h) gaver til gode formål og i) frivillig arbeid. Det konkluderes blant annet at nederlenderne er «relativt nøysomme når det gjelder energi og vann», fordi de fleste ikke lar springvannet renne unødvendig og generelt trekker batteriladere ut av kontakten når de ikke er i bruk. På den mer negative siden noteres det at «nesten halvparten av alle husholdninger i Nederland eier og bruker tørketrommel». Det konstateres videre for eksempel at «nederlendere har et ansvarlig forhold til avfall», fordi de resirkulerer og gir bort klær møbler etc, slik at det kan tas i bruk av andre og dermed reduserer det samlede avfallsvolumet og mengden kjemisk avfall som ellers ville funnet sin vei tilbake til naturen. Når det gjelder de tre prinsippene finner undersøkelsen at nederlendere flest slutter seg til disse og at gjerne ser at mennesker i andre land nyter de samme muligheter som de selv har blitt gitt. Her fremhever rapporten «et unntak fra regelen»: mange mener at nederlandske statsborgere har større rett til arbeid i Nederland enn polske migranter.

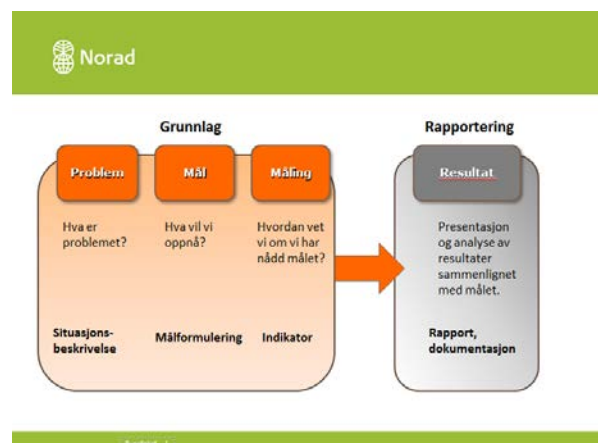
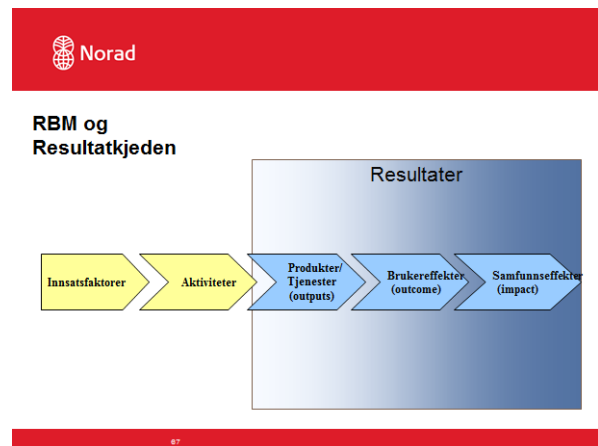
NCDOs rapport og nye tilnærming til opplysningsarbeid er et eksempel på hvordan ett land har valgt å møte nye utfordringer knyttet til opplysningsarbeidet. I hvilken grad Nederland, som har vært en stor og viktig aktør i europeisk sammenheng, vil danne skole for andre gjenstår å se. Fokus på individuell atferd, som NCDO har valgt å sette fokus på, har i norsk debatt ofte blitt sett på som både utilstrekkelig og moralistisk og skiller seg fra Norges fokus på folkeopplysning, utviklingspolitikk og kritisk debatt om større strukturelle spørsmål knyttet til internasjonal utvikling.

Fremtidens resultater – hva vil vi ha mer av?

Da Stortinget behandlet budsjettet for 2014 var det enighet om at formålet med informasjonstøtten fortsatt skal være 1) å bidra til demokratisk deltakelse og 2) fremme kritisk debatt om utviklingspolitiske temaer. Hva slags resultater de forventer at denne virksomhet skal avstedkomme sies det imidlertid ingenting om. Dessuten er ordlyden annerledes enn i de føringene som ble lagt til grunn da organisasjonene søkte om og fikk flerårige avtaler med Norad om støtte til informasjonsarbeid.

Økt fokus på resultater og resultatrapportering var noe som ble satt på dagsorden av Norad, etter signaler fra stortinget og regjeringen, i forrige 4-årsperiode. Dette bidro til at det for inneværende periode (2011-2014) ble lagt til rette for at organisasjonenes informasjonsstrategier og søknader om støtte i større grad enn tidligere skulle legge et grunnlag for rapportering om resultater med utgangspunkt i ordningens formål. Tradisjonelt har organisasjonenes årlige rapporter primært var virksomhetsrapporter, med tilhørende reviderte regnskaper, som viste at tilskuddene var benyttet i tråd med Norads retningslinjer og inngåtte avtaler. Resultatrapportering er noe annet, der Norad i tillegg til rapporter om utført virksomhet (outcome) har ønsket rapportering om resultater i form av for eksempel brukereffekter (output) og samfunnseffekter (impact). Likevel, hva er et godt resultat av informasjonsarbeid? Hvordan kan det presenteres eller dokumenteres? Det kan være mulig å telle hvor mange som nås av et tiltak, f.eks. et undervisningsopplegg, medlemsblad, nettside, Facebook eller et åpent møte, men det kan være vanskeligere å si noe sikkert om de som nås har blitt nådd med et relevant budskap og faktisk har tatt til seg budskapet på en måte som har ført til relevant endring i kunnskap, holdning eller handling.

I arbeidet med styrket resultatrapportering har Norad blant annet tilbud organisasjonene kurs i Results Based Management (RBM) og resultatkjeden.

Dessuten må tid og ressurser brukt på innhenting og kartlegging av indikatorer på resultater måtte veies opp mot hensynet til effektiv ressursbruk og at resultatene kanskje kunne blitt bedre om tiden og ressursene har blitt brukt på selve tiltaket.

Dette er første gang organisasjonene har utarbeidet resultatrapporter til Norad, selv om Norad også i årsrapportene for 2011 og 2012 krevde mer vekt på resultater enn tidligere. Denne rapporten gir derfor, for første gang, et bredt bilde av hvordan organisasjonene selv tolker Stortingets føringer, så vel som Norads retningslinjer og resultatkrav. Den viser et stort mangfold av resultater, som underbygget, forklart og dokumentert på ulike måter. Det vil være ulike oppfatninger av hva som er best og viktigst. En konsensus om et begrenset resultatfokus på forutbestemte resultater og indikatorer er neppe hverken mulig eller ønskelig, men kanskje kan refleksjoner rundt denne resultatrapporten bidra til en debatt om hva som er gode resultater og som framtidens opplysningsarbeid rettes inn mot?

2. Resultater innen folkeopplysning

I 2009 mente et bredt flertall på Stortinget at «samarbeidet med frivillige organisasjoner om videreføring av et bredt opplysningsarbeid om sentrale og aktuelle miljø- og utviklingsspørsmål i et globalt perspektiv vil være viktig». Med utgangspunkt i Stortingets føringer, utarbeidet Norad nye retningslinjer for støtte til frivillige organisasjoners opplysningsarbeid. Disse fikk tittelen «folkeopplysning for en ny tid».

I forbindelse med Grunnlovsjubileet 1814-2014, der ett av Stortingets tre mål er «å skape økt deltagelse og engasjement i demokratiske prosesser», har mange pekt på sammenhengen mellom *folkeopplysning* og *folkestyre* og understreket folkeopplysningens betydning for vårt demokrati. I demokratiet, som i andre sammenhenger, er det ofte slik at «kunnskap er makt» (et utsagn tillagt den britiske filosofen Francis Bacon). Samtidig er det også en sannhet i at «de herskende tanker er de herskendes tanker» (et utsagn tillagt Karl Marx). Folkeopplysning har derfor blitt sett på som en viktig forutsetning for meningsfylt deltagelse og engasjement i demokratiske prosesser. I tillegg til et opplyst og samfunnsengasjert sivilsamfunn, står et godt utdanningssystem og en fri og kritisk presse sentralt som viktige institusjoner og arenaer for folkeopplysning i moderne demokratier.

Samtidig er det slik at utviklingen i Norge, våre liv og levekår, i stadig større grad er avhengig av og berøres av globale utviklingstrekk og hva som skjer i andre land. Demokratisk deltagelse og engasjement i globaliseringens tidsalder krever derfor økt innsikt i globale utviklingsprosesser og verden rundt oss. Derfor var det viktig og relevant når en enstemmig utenriks- og forsvarskomiteé sluttet seg til regjeringens forslag om at formålet med informasjonsstøtten fortsatt skal være «å bidra til demokratisk deltagelse og fremme kritisk debatt om utviklingspolitiske temaer».

Hvordan bidrar informasjonsstøtten til folkeopplysning?

Begrepet «folkeopplysning» har en lang historie og brukes om mange forskjellige aktiviteter. Sentralt i forbindelse med informasjonsstøtten er at «brede lag av befolkningen» skal gis tilgang til relevant informasjon/kunnskap om «sentrale og aktuelle miljø- og utviklingsspørsmål», som kan stimulere til refleksjon, kritisk debatt og engasjement, herunder demokratisk deltagelse. Hvordan bidrar informasjonsstøtten til dette?

Det kanskje viktigste grepet for å nå «brede lag av befolkningen» har vært Norads innsats siden slutten av 1970-tallet for å bygge opp og etablere samarbeid med et bredt mangfold av organisasjoner, herunder store og små paraplyorganisasjoner som gjennom sine medlemmer når bredt ut til lag og foreninger over hele landet. I første omgang omfattet dette samarbeidet støtte til de politiske partienes studie- og opplysningsforbund, samt brede folkelige organisasjoner og bevegelser, som kirken, fagbevegelsen, kvinnebevegelsen og barne- og ungdomsorganisasjonene. Senere har en lang rekke andre store og små organisasjoner kommet til. I perioden 2011-2013 har

Foto: SLUG

SLUGs kunnskap om gjeld og utvikling har bidratt til å endre norsk og internasjonal gjeldspolitik.

«Komiteen anser det er viktig å prioritere opplysningsarbeid som når ut til brede lag av befolkningen og som bidrar til å engasjere barn og unge.»

Merknad fra Stortingets utenriks- og forsvarskomiteé til statsbudsjettet for 2012.

nærmere 60 ulike organisasjoner hatt flerårige rammeavtaler med Norad om støtte til informasjonsarbeid. Informasjonsstøtten har dermed bidratt til at opplysningsarbeidet har nådd ut til brede lag av folket og engasjert og mobilisert ulike grupper i befolkningen. Denne måten å organisere støtten på har også bidratt til at et bredt mangfold av ulike stemmer og perspektiver har blitt en del av den kritiske debatten om utviklingspolitiske temaer. Organisasjonene og deres medlemmer er dermed, i varierende grad, både målgrupper og aktører.

Organisasjonene bruker informasjonsstøtten til mange forskjellige aktiviteter, som gir ulike resultater innenfor samlebetegnelsen «folkeopplysning». Dette kapittelet vil se nærmere på hvilke og hva slags resultater organisasjonene rapporterer når det gjelder virksomhet knyttet til egne medlemmer og kjernemålgrupper, så vel som innsats overfor andre sentrale institusjoner og arenaer for folkeopplysning: skolen og media/journalister.

2.1 RORGene og deres medlemmer/kjernemålgrupper

For mange av organisasjonene utgjør medlemsblader/tidsskrifter, nettsider og sosiale medier viktige kanaler for å nå ut til egne medlemmer og kjernemålgrupper, så vel som andre interesserte. I tillegg har mange gjennomført ulike store og små tiltak og kampanjer for å nå ut til og engasjere egne medlemmer. Enkelte av de store paraplyorganisasjonene formidler også en del av informasjonsstøtten videre til egne medlemsorganisasjoner gjennom egne støtteordninger. Nedenfor gis eksempler på den type resultater organisasjonene har rapportert om på dette feltet.

2.1.1 Medlemsblader/tidsskrifter

Informasjonsstøtten bidrar i større eller mindre grad til produksjon av en rekke medlemsblader og tidsskrifter. Blant de som har vektlagt og rapportert relativt utfyllende om resultater av denne virksomheten er Flyktningshjelpen (Magasinet Perspektiv), FOKUS (Kvinner Sammen) og Regnskogfondet (Magasinet Regnskog), samt Verdensmagasinet X, som har en egen rammeavtale med Norad.

Flyktningshjelpen lanserte sitt magasin *Perspektiv* i 2009. De oppgir at magasinet skulle være et svar på det de oppfattet som «en stadig mer begrenset utenriksdekning i tradisjonelle norske medier» og oppsummerer resultatet slik:

«Bladet har et opplag på 25 000 og distribueres til beslutningstakere, journalister, biblioteker, skoler og universiteter, abonnenter og faddere, i tillegg til at det selges over disk hos Narvesen. Det fokuserer på et vidt spekter av utenrikspolitiske temaer og er fritt for organisasjonsprofilering. Perspektiv har fått svært god mottakelse, og tilbakemeldinger fra lesere tyder på at bladet fyller et tomrom i det norske medielandskapet.»

Magasinet *Perspektiv* ble i 2012 tildelt bronseprisen for årets beste magasin samt sølvprisen for beste forside. Bak kåringen sto Publiseringsbyråene i Norge (PIN), som er bransjeorganisasjonen for byråer som jobber med publisering. I tillegg bidrar magasinet til fokus på utenriksjournalistikken ved å dele ut en årlig pris til «journalister eller medier som har utmerket seg når det gjelder modig eller banebrytende utenriksjournalistikk». I 2013 gikk prisen til *Aftenposten*

junior. Som et resultat av denne prisen inngikk Perspektiv og Aftenposten Junior et samarbeid om et spesialnummer av Aftenposten Junior som ble trykket i et ekstra stort opplag og distribuert til norske skoler.

Forum for kvinner og utviklingsspørsmål (FOKUS) har i årrekket utgitt magasinet *Kvinner Sammen*, som «tilbyr leserne dybdeartikler og økt innsikt i utvalgte kvinne- og utviklingsspørsmål utover hva som tilbys på nettsiden til FOKUS». FOKUS rapporterer at magasinet, etter en evaluering i 2011, har gjennomgått løpende redaksjonelle og visuelle omlegginger. Ved utgangen av 2013 hadde *Kvinner Sammen* mer enn 3500 abonnenter, etter å ha fått mer enn 350 nye abonnenter i 2013. FOKUS har rapportert magasinet som ett av sine beste resultater i perioden 2011-2013:

«At FOKUS stadig får flere abonnenter til *Kvinner Sammen* viser for det første at tematikken oppleves som viktig og relevant, og at det finnes et behov for økt kunnskap om kvinners rettigheter og likestilling internasjonalt. For det andre er økningen i antall abonnenter et signal om at omleggingen av *Kvinner Sammen* har vært vellykket, og at FOKUS lykkes i å skape et spennende og fristende produkt.»

Regnskogfondet utgir magasinet *Regnskog* (tidligere Nytt fra Regnskogfondet), som med 4 nummer i året og et opplag på nærmere 10 000 har som formål «å være den norske publikasjonen som gir bredest og mest troverdig informasjon om verdens regnskoger». Dette utdyper Regnskogfondet slik:

- Bladet gir forståelse for hvilke krefter som ødelegger regnskogen, hvorfor dette skjer og hvorfor det er viktig å hindre det.
- Det gir kunnskap om menneskene som bor i skogen; hvem de er, hvorfor de lever der, hvordan de forvalter skogen og hvorfor den er viktig for dem.
- Det setter urfolks- og menneskerettigheter på agendaen, og viser ved eksempler hvordan rettigheter kan redde regnskog.
- Det gir innsikt i hvordan avskoging henger sammen med globale klimaendringer og hvilket arbeid som gjøres på internasjonalt toppnivå for å bevare regnskogen.
- Det viser hvordan Norge påvirker regnskogen på godt og vondt; førstnevnte blant annet ved det norske klima- og skoginitiativet og sistnevnte blant annet ved oljefondets investeringer i selskaper som driver lite bærekraftig virksomhet i regnskogsområder.
- Det gir norske forbrukere kunnskap om hvordan de kan bidra til å bevare regnskogen ved å ta aktive valg, for eksempel gjennom palmeoljekampanjen som viste hvordan palmeolje i norske matvarer bidrar til avskoging i Malaysia og Indonesia.

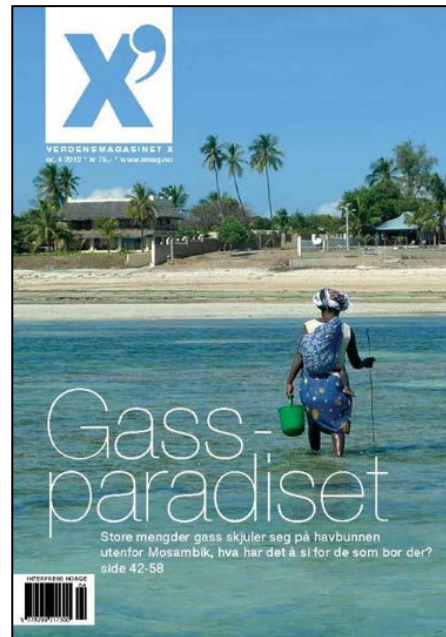

I 2011 ble det gjennomført en leserundersøkelse og på bakgrunn av denne fikk *Regnskog* nytt design og justert innhold. Leserundersøkelsen ble gjennomført av Norsk Gallup og viste at artiklene i hovedsak ble oppfattet som troverdige og interessante og at 71 prosent leste utvalgte saker eller

mer. Regnskogfondet viser til denne undersøkelsen, samt at abonnementstallet (trykt og/eller elektronisk) øker, og konkluderer at «innholdet leses og oppleves som nyttig av målgruppene». De oppgir videre at en ny leserundersøkelse etter planen skal gjennomføres i 2015 og resultatene av den vil danne grunnlag for eventuelle nye justeringer av innhold og design.

Verdensmagasinet X, som eies av *Fellesrådet for Afrika, Latin-Amerikagruppene i Norge (LAG)*, *Utviklingsfondet og Studentenes og akademikernes internasjonale hjelpefond (SAIH)*, har en egen rammeavtale med Norad og redigeres i tråd med redaktørplakaten. *Verdensmagasinet X* rapporterer at opplaget har gått noe ned i perioden, til 1800, og fremhever følgende resultater:

1. *Verdensmagasinet X* og nettsiden www.xmag.no har blitt etablert som en grundig og pålitelig kilde for øvrige medier og slikt bidratt til å løfte flere aktuelle saker ut av fagmiljøene og til et bredere og nysgjerrig publikum.
2. *Verdensmagasinet X* har fremskaffet og løftet fram informasjon om temaer som ikke ofte diskuteres i norsk offentlighet, som forholdet mellom de norske interessene i olje- og gassvirksomhet i den øvrige verden, og utenriks- og bistandspolitikken.
3. *Verdensmagasinet X* har bidratt til det bredere ordskiftet, både gjennom å levere et tidsskift av jevn og god kvalitet og gjennom direkte deltakelse i debatter og fora. En forutsetning for denne deltagelsen er at *Verdensmagasinet X* oppfattes som profesjonelt og uavhengig av aktører som UD/Norad og organisasjonene.

For enkelte organisasjoner inngår tidsskrifter og medlemsblader, i tillegg til å være informasjonskanal for å nå ut til medlemmene, også som redskap for å inspirere og mobilisere medlemmer og støttespillere til aktivt engasjement og handling.

Dette gjelder blant annet Attacs magasin *Utveier*, som Attac i sin resultatrapport kort omtaler slik:

«Magasinet *Utveier* har skiftet profil, vi har gått over på å lage temahefter, noe som gir leseren et helhetlig bilde på et tema vi jobber med. Skatteparadisnummeret vårt (t.h.) ble så populært at vi måtte trykke opp et større opplag, og var mye av grunnen til at kampanjen *skatteparadisfrie soner* ble så vellykket.»

Det samme gjelder *Changemaker Magasinet*, som i perioden 2011-2013 kom i 11 utgaver, i et opplag på om lag 2500 per utgave. *Changemaker* forklarer magasinetts rolle og funksjon slik:

«Magasinet brukes som et verktøy for å gi innblikk i utviklingspolitikk og globale spørsmål, og handlingsalternativer som engasjerer leserne til å forstå at de *kan* forandre verden. Samtidig er

bladet svært nyttig for å skolere medlemmer og andre lesere i tematikk som berører kampanjene Changemaker jobber med.»

I sin resultatrapport peker Changemaker på at magasinet har bidratt til måloppnåelse når det gjelder organisasjonens påvirkningsarbeid på sentrale utviklingspolitiske temaer som klima, gjeld og kapitalflukt, handel og fred, så vel som arbeidet med å styrke medlemmenes påvirkningskompetanse på lokalt nivå.

Enkelte RORGer utgir medlemsblader og tidsskrifter der hovedfokus i varierende grad avviker fra formålet med informasjonsstøtten. I slike tilfeller brukes ofte informasjonsstøtten til å produsere artikler og stoff innenfor det som er informasjonsstøttens formål. Det gjelder blant annet disse bladene og tidsskriftene:

- *Verdens Natur*, som kommer med 4 numre i året og leses av omlag 20 000 personer. WWF Norge rapporterer at målsettingen om at 1/3 av innholdet i hvert nummer skal knyttes til Nord/Sør- og utviklingsspørsmål, samt miljørettet bistand, i det store og hele er fulgt opp.
- *Magasinet Hjelp til Selvhjelp*, som kommer med 4 numre i året og når ut til nærmere 100 000 lesere. Strømmestiftelsen rapporterer at hvert nummer inneholder én eller flere saker som ikke er egenprofilering og markedsføring, men ren folkeopplysning som formidler kunnskap om fattigdom og årsaker til fattigdom.
- *Appell*, som utgis med 4 numre i året i et opplag på 33 000. Norsk Folkehjelp rapporterer at de med støtte fra Norad har kunnet bidra med løpende produksjon av relevante artikler og reportasjer som tar utgangspunkt i Norsk Folkehjelps arbeid innen rettferdig fordeling og væpnet vold.
- *Fri Fagbevegelse* (med mellom 18 000 og 40 000 lesere), *LO Aktuelt* (med 34 000 abonnenter) og *Fagbladet* (med 340 000 abonnenter). LO rapporterer at de har bidratt med relevante artikler og intervjuer, knyttet til formålet med informasjonsstøtten, i disse og andre tidsskrifter utgitt av LOs forbund.
- *Caritas Info*, som kommer med 6/4 numre i året i et opplag på om lag 4 300. Caritas Norge rapporterer at mye av plassen er satt av til Nord/Sør-temaer og dermed når ut til organisasjonenes støttespillere og menigheter, samt organisasjoner, beslutningstakere og andre.

De aller fleste gjør også tidsskriftene/medlemsbladene tilgjengelige på egne nettsider, som sammen med bruk av ulike sosiale medier bidrar til at informasjonen når enda bredere ut.

2.1.2 Nettsider, nyhetsbrev og sosiale medier

Nettsider, nyhetsbrev og sosiale medier er for mange organisasjoner stadig viktigere kanaler og verktøy i opplysningsarbeidet, som kan brukes separat eller i ulike kombinasjoner med hverandre og i tilknytning til ulike tiltak og kampanjer. Hovedinntrykket er at «alle» organisasjoner har egne nettsider, mange sender ut nyhetsbrev, de fleste er aktive på Facebook og noe færre er aktive på Twitter. Et fåtall bruker Instagram og Youtube aktivt. Mens nettsider i hovedsak opprettes og drives av organisasjoner, er de sosiale mediene, slik intensjonen også er, i større grad preget av å være arena både for organisasjonene og deres ansatte, tillitsvalgte, aktivister, så vel som støttespillere og kritikere.

Når det gjelder formidling av informasjon o.a. gjennom nettsider bidrar informasjonsstøtten blant annet til driften av den nasjonale nord-sør portalen *global.no*, der de fleste av RORGene og en rekke andre norske aktører på dette feltet er

GLOBAL

NORD-SØR PORTALEN

partnere. Her gjøres informasjon fra partnere, som nyhetsaker, arrangementer, materiell m.v., samt daglige klipp fra media (i samarbeid med RORG-samarbeidet) lett tilgjengelig for brukerne. Global rapporterer om et stabilt antall brukere i perioden på nærmere 300 000 unike besøkende årlig. Brukerundersøkelser har vist at de bruker Global aktivt daglig eller ukentlig, at de overveiende er meget godt fornøyd med tjenesten og at de finner det de er ute etter å få informasjon om. Global rapporterer systematisk i forhold til de målsettinger som er satt for virksomheten og oppsummerer sitt beste resultat som nettportal slik: «At vi har *skapt en arena* for nord-sør området, som innebærer at vi har blitt *premissleverandør for å skape interesse for, og deltakelse i*, både teoretisk og praktisk tilnærming til dette området.»

Av de øvrige organisasjonene har de færreste utformet klare målsettinger når det gjelder bruk av og satsing på nettsider, nyhetsbrev og sosiale medier, men samtidig er dette arenaer og verktøy der det er enkelt å rapportere på målbare indikatorer, som antall treff, følgere, «likes» etc. Blant de som har rapportert om solid vekst på de fleste relevante indikatorene er Framtiden i våre hender (FIVH), se boks nedenfor.

	2011	2012	2013
Brukere på <i>framtiden.no</i>	186.658	227.211	335.203
Tilhengere på Facebook	5689 (ved årets slutt)	8318 (ved årets slutt)	13.228 (ved årets slutt)
Youtube-avspillinger	8078	10.256	6452
Kampanjeunderskrifter	0	14.448	18.609
Innmeldinger fra nettsiden	238	540	477
Følgere på Twitter	Ca. 1000	Ca. 2000	Ca. 4000

Slike tall inngår også i resultatrapporteringen fra mange av organisasjonene. Mange rapporterer om «økning», mens andre redegjør for årsaken til fallende tall, som f.eks. kan skyldes en særlig satsing et bestemt år. Det er imidlertid vanskelig å gi et samlet bilde, dels fordi organisasjonene ikke rapporterer sammenlignbare størrelser (f.eks. rapporterer noen «sidevisninger» og andre «treff», «besøkende» eller «unike besøkende» som indikator på resultat for bruk av nettsider) og dels fordi ikke alle har hatt aktivitet i hele perioden, eventuelt har lagt om nettsider, byttet tellemotor etc. i løpet av perioden. Tallene som rapporteres er utvilsomt indikatorer på at nettsider og sosiale medier er viktige kanaler og redskaper som gjør at organisasjonene når mange og når bredt, men de sier ikke i seg selv så mye om relevans og effekt i forhold til støtteordningens målsettinger. Enkelte av organisasjonene gir imidlertid eksempler og vurderinger som kan belyse dette (se neste side).

Eksempler på relevans og effekt av nettsider, nyhetsbrev og sosiale medier

FIVAS for en bærekraftig vannforvaltning i Sør

«Tilstedeværelse på nett bidrar direkte til folkeopplysning om langsiktige tema FIVAS jobber med og nye tema FIVAS tar opp. Vi ser også at

nettsidene er en aktuell kilde for beslutningstagere vi er i kontakt med. Det er en vesentlig andel fagpersoner fra forskningsmiljø og offentlig forvaltning blant våre nyhetsbrevabonnenter, noe som bidrar både til opplysnings- og vaktbikkjerollen.»

«To viktige satsinger i perioden har vært å utvikle en egen mal for kampanjesider på web, på [www.\[kampanjenavn\].framtiden.no](http://www.[kampanjenavn].framtiden.no), og på å stimulere til debatt og handling på våre Facebook-sider. Begge deler har vært vellykket. Økningen i kampanjeunderskrifter er én indikator på førstnevnte, mens aktivitetsnivået på våre Facebook-sider demonstrerer det andre. En betydelig andel av våre tilhengere på Facebook er også aktive bidragsytere, og siden framstår i dag som et godt og levende debattforum.»

NRC FLYKTNINGHJELPEN
NORWEGIAN REFUGEE COUNCIL

«Flyktninghjelpen bruker ofte nettsidene til å rette fokus på glemte konflikter. Artikler om flyktningsituasjonen i blant annet Nigeria, Den sentralafrikanske republikk og Colombia har vært viktige bidrag for å få satt disse konfliktene på dagsorden.»

«Analysen av trafikken på Regnskogfondets nettsider viser at brukerne finner det de leter etter, bruker sidene aktivt og returnerer jevnlig til sidene.»

Regnskogfondet @regnskogfondet · Jun 26
Drillo ofrer håret for regnskogen! Redd en fotballbane ved å sende REGNSKOG til 2160 (50.-). vmsveisen.no

«På sosiale medier legger vi stor vekt på dialog og innspill. Vi er raskt ute med å svare på spørsmål og følger opp oppfordringer og tips fra våre tilhengere. Dialog og informasjonsutveksling gjennom Regnskogfondets sosiale medier skal være et "lavterskeltilbud" for å engasjere seg i regnskogsaken, på arenaer der det skal finnes flere muligheter for å ta dette engasjementet videre.»

«Synlighet i sosiale medier, og spesielt Twitter og Facebook er helt sentralt for å nå ut med kampanjer og mobilisering. Det gir en kanal hvor vi med korte meldinger kan nå raskt ut og trenden med bruk av sosiale medier og derunder deling av egenproduserte kronikker og innlegg i forbindelse med kampanjer har forsterket seg i perioden.» (Changemaker)

«Gjennom sosiale medier når FOKUS ut med folkeopplysning til nye grupper. Ved at innlegg blir likt og/eller delt blir informasjonen ytterligere spredd. Ett eksempel er bildet av Gro Harlem Brundtland, hvor hun holdt en plakat med påskriften «Violence against women is a crime. Report it to stop it», fra da hun stilte opp i FOKUS' 16-dagerskampanje mot vold mot kvinner i november 2013. Etter at bildet ble delt over 200 ganger fra Facebooksiden til FOKUS, nådde bildet ut til over 38 000 Facebookbrukere, i følge Innsikt. Totalt genererte bildet over 1600 delinger og 2000 liker-klikk.»

 Caritas
Norge

«Særlig viktig er bruken av nettsider og sosiale medier for å nå ut til barn og unge, da disse gjerne bruker nettbaserte kilder til informasjon fremfor papirbaserte eller andre former for informasjonsmateriell. De som besøker Caritas Norges nettsider (katolikker og andre) sitter igjen med økt kunnskap om nord/sør-spørsmål.»

Store og velkjente humanitære organisasjoner, som *Flyktningshjelpen* og *Norsk Folkehjelp*, kan vise til betydelig høyere tall enn de fleste andre når det gjelder nettsider. Flyktningshjelpen rapporterer om 1,7 millioner visninger av egne nettsider i 2013 og i overkant av 700 000 unike besøkende. Også andre godt kjente organisasjoner, som *Regnskogfondet*, *FIVH* og *Fellesrådet for Afrika*, har høye tall (over 100 000 besøkende årlig), mens organisasjoner som *Caritas*, *Digni*, *FOKUS*, *Strømmestiftelsen*, *ForUM*, *LAG*, *SLUG*, *Utviklingsfondet* og *Verdensmagasinet X* rapporterer om mellom 20 000 og 60 000 treff eller besøkende årlig og/eller i 2013.

Når det gjelder *sosiale medier*, som Facebook og Twitter, har det for mange vært en markant vekst i perioden. Blant de som rapporterer om følgere på Facebook skiller *WWF Norge* seg klart ut, med 122 541 følgere i mai 2014, en økning fra 20 304 i 2012. Også *FIVH* og *Regnskogfondet* rapporterer om store tall og betydelig vekst i antall følgere, henholdsvis 15 750 og 13 228 ved utgangen av 2013, begge med om lag en dobling siden 2011. Tallene kan tyde på miljøorganisasjonene har lykkes eller satset mer og bedre enn utviklingsorganisasjonene, som har vesentlig lavere tall selv om også disse rapporterer om en markant økning i følgere og/eller «likes». Dette gjelder blant andre *Fellesrådet for Afrika*, som rapporterer om 1230 følgere i mai 2014, en økning fra 303 i 2012, og *Utviklingsfondet*, som hadde 2500 følgere ved utgangen av 2012, mot 900 ved utgangen av 2011.

På Twitter er det *WWF Norge* og *Regnskogfondet* som rapporterer de høyeste tallene, henholdsvis 8388 (i mai 2014) og 8600 ved utgangen av 2013, og deretter *Flyktningshjelpen* og *FIVH* med henholdsvis 5500 og 4000 følgere ved utgangen av 2013. Også her rapporterer *Fellesrådet for Afrika* om en særlig markant vekst, med 1230 følgere i mai 2014, opp fra 347 i 2012, men også *Utviklingsfondet*, som hadde 2500 følgere ved utgangen av 2013, opp fra 900 i 2011. Andre som rapporterer om følgere på Twitter ved utgangen av 2013 eller mai 2014 omfatter: *Flyktningshjelpen* (5500), *Verdensmagasinet X* ved redaktøren (2200), *FOKUS* (1000), *SLUG* (930), *ForUM* (889), *Digni* (679) og *Norsk Folkehjelp Solidaritetsungdom* (390).

Som vi har sett er tidsskrifter, nettsider, nyhetsbrev og sosiale medier viktige kanaler og verktøy for organisasjonene i deres arbeid for å nå ut til og engasjere medlemmer, støttespillere og andre interesserte over hele landet. Flere av RORGene gjennomfører i tillegg særlige tiltak og innsats overfor medlemmer (organisasjoner og enkeltmedlemmer) og lokallag.

2.1.3 Paraplyorganisasjoner

Norad inngikk tidlig et samarbeid med såkalte paraplyorganisasjoner, som hadde særlige forutsetninger for å nå mange og bredt ut i hele landet. I en særstilling står idag Landsrådet for norske barne- og ungdomsorganisasjoner (LNU), Forum for kvinner og utviklingsspørsmål (FOKUS) og Vennskap Nord/Sør (VNS), som alle forvalter egne, interne informasjonsstøtteordninger.

LNU utarbeidet i 2012 et nytt ressurshefte for medlemsorganisasjonene (*Hvordan jobbe med Nord/Sør-informasjon?*, t.h.) og en medlemsundersøkelse i 2013 viste at organisasjonene var fornøyde med veiledningen de fikk og spesielt med den direkte kontakten med saksbehandler. LNU oppsummerer resultatet av sitt arbeid med støtteordningen overfor medlemsorganisasjonene slik:

«LNU har vært en god veileder, informasjonsbank og kompetansesenter for barne- og ungdomsorganisasjonene i utviklingen av organisasjonenes eget Nord/Sør-arbeid og LNU har veiledet og støttet våre medlemsorganisasjoners eget informasjonsarbeid om Nord/Sør-spørsmål.»

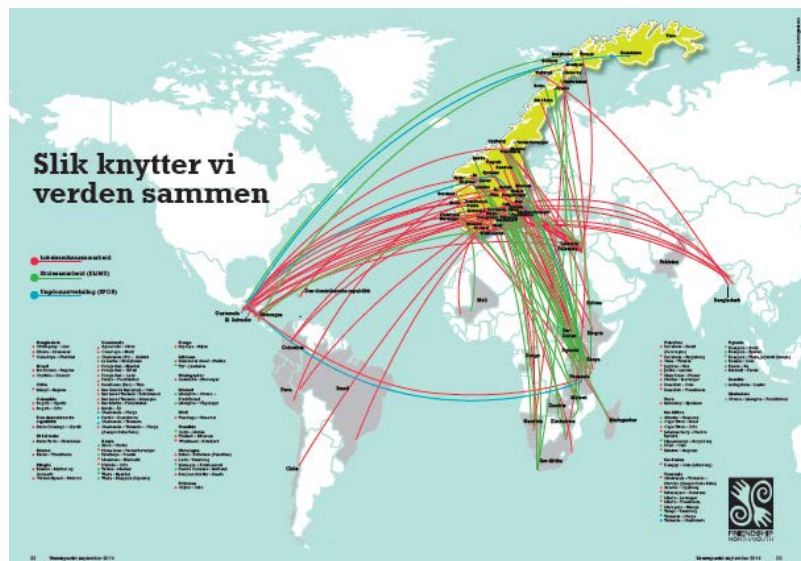

FOKUS har i perioden tildelt støtte til 35 medlemsorganisasjoner med til sammen kr. 795.520,- og gir i sin resultatrapport eksempler på brukereffekter av denne virksomheten:

- Norges Kristelig Studentforbund har tatt opp LHBT-problematikken (lesbiske, homofile, bifile og transpersoner) i Den norske kirken. Informasjonsmidlene ble blant annet brukt til opplæring av lagledere i hele landet, hvor blant annet en homofil kristen fra Uganda var tilstede og fortalte om situasjonen i hjemlandet. Laglederne videreformidlet det de lærte til sine lag, og diskuterte hvordan de videre skulle jobbe i forhold til denne problematikken.
- IAWRT (International Association for Women in Radio and Television) fikk støtte til å lage en film om kvinner og klima. Dette er den første dokumentaren som har blitt laget på dette temaet. Filmen heter «Hands-On».
- PAWA (Pan African Association) gjennomførte en møterekke rundt om i landet om kjønnslemlestelse. Alle arrangementene samlet fulle hus.
- Soroptimistene gjennomførte en møterekke i fire forskjellige byer om handel med kvinner. Alle møtene var godt besøkt og skapte stor interesse for temaet i organisasjonen.

Vennskap Nord/Sør (VNS) er et internasjonalt nettverk av mer enn 120 lokalsamfunn, kommuner, skoler og enkeltmennesker som driver internasjonalt vennskapssamarbeid (se ill. nedenfor t.h.). I tillegg til en egen informasjonsstøtteordning har VNS sentralt forvaltet støtte gjennom sitt Lokalsamfunnsprogramm og Skoleprogram. Etter en omlegging og forenkling i 2011 er disse slått sammen, med retningslinjer som sikrer at bare tiltak som tilfredsstillende de kravene som er satt for informasjonsstøtte. I sin resultatrapport viser VNS konkrete eksempler fra om lag 30 tiltak som har fått slik støtte i perioden, men sammenfatter aktivitet knyttet til lokalt informasjonsarbeid slik:

- Ca 2-300 skoleforedrag
- Ca 120 åpne møter, folkemøter
- Ca 30 større fagseminarer, konferanser, festivaler, temadager
- Ca 6-7 dokumentarfilmer
- Ca 400 oppslag i lokalaviser, region-TV
- Ca 50 møter med lokale myndigheter
- Ca 10 fotoutstillinger

De har foretatt en resultatgjennomgang som viser at tematisk tok de fleste tiltakene opp temaer knyttet til tverrkulturell forståelse og miljø og klimaendringer, fulgt av entreprenørskap og rettferdig handel, menneskerettigheter og minoriteter og ungt lederskap (empowerment).

2.1.4 Andre typer tiltak og innsats overfor medlemmer, lokallag og kjernemålgrupper

Blant de som har drevet omfattende innsats overfor egne medlemmer er nasjonale organisasjoner med lokale lag og foreninger. Blant disse er *Framtiden i våre hender (FIVH)*, *Latin-Amerikagruppene i Norge (LAG)* og *Studentenes og akademiskernes internasjonale hjelpefond (SAIH)*, som i sine resultatrapporter fremhever lokallagenes betydning for lokalt engasjement og å nå bredt ut med folkeopplysende tiltak.

FIVH rapporterer at de har aktive lokallag over hele landet og at antallet registrerte lag har vokst noe, fra 14 ved utgangen av 2011 til 16 ved utgangen av 2013. I forhold til sin målsetting om å skape lokalt engasjement for sine saker oppsummerer FIVH sin vurdering av måloppnåelsen slik:

«Vi ser stor interesse blant lokallagene for flere av våre saker, og at de i økende grad involverer seg i felles kampanjer og aktiviteter. Spesielt i kampanjen «Vreng Kleskjedene» (t.h.) spilte flere lokallag en viktig rolle, med lokale aksjoner og informasjonstiltak. Også i Fossilfri-kampanjen vår har flere lokallag engasjert seg.»

Latin-Amerikagruppene i Norge (LAG) skriver i sin rapport at lokallagene er godt etablerte i studentmiljøer, særlig i Trondheim, Bergen og Oslo, og viser til deres betydning i forhold til at LAG har nådd fram med informasjon til mange:

«LAG har rundt 100 arrangement i året og har samla hatt omtrent 350 arrangement spreidd i alle dei større byane i perioden. Både sentralt og i lokallaga opplever vi godt oppmøte på våre arrangement. Eit døme på dette er Latin-Amerikauka, som er ei rekke arrangement i heile landet kvart år. Fleire hundre menneske møter opp til debattar, foredrag, filmvisningar og liknande i Oslo, Kristiansand, Stavanger, Trondheim og Bergen. Ein av suksessfaktorane til Latin-Amerikauka er at vi dekker mange tema, og er bevisste på å bruke forskjellige arenaer for å nå ut til forskjellige målgrupper.»

SAIH oppgir i sin resultatrapport at de i gjennomsnitt har hatt 120 lokallagsfrivillige ved universiteter og høyskoler over hele landet, som aktivt har spredt informasjon til studenter og akademikere. Om lag 50 deltar normalt på SAIHs to årlige, landsdekkende samlinger, der også deltakere fra Sør har vært tilstede. Som en indikator på resultat i forhold til målsettingen om å spre kunnskap og skape engasjement hos studenter, akademikere og andre rapporterer SAIH at lokallagene totalt gjennomfører mellom 250 og 300 arrangementer årlig.

Også *Changemaker* har en rekke lokallag rundt i hele landet, både i og utenfor de store studentbyene. I sin resultatrapport fremhevet de betydningen av å kurse medlemmene:

«Informasjonsstøtten har gjort det mulig for organisasjonen å oppnå landsdekkende spredning av kompetanse relatert til kampanjene og Nord/Sør-spørsmål. Årlig har over 500 kursdager med pedagogisk innhold blitt gjennomført som direkte resultat av dette. Det har gitt grundig skoling av organisasjonen innenfor kampanjetematikken og andre viktige

Changemaker samler mange unge til kursing på sine årlige sør-nord-utviklingsseminarer, som her i Kristiansand i 2013, der det ble satt fokus på internasjonal skatterettferd. (Foto: CM)

temaer relatert til Nord/Sør-spørsmål. Som en ungdomsorganisasjon opplever Changemaker en naturlig høy gjennomstrømming av medlemmer og et sterkt fokus innenfor skolering er derfor et helt nødvendig premiss for å opprettholde en kunnskapsrik og slagkraftig medlemsmasse.

Våre største seminarer, Vinter- og SommerSNU (sør-nord-utviklingsseminar), samler oppimot 100 kursdeltakere over 3-5 kursdager. Disse og andre seminarer har gitt et grunnlag for å oppnå bred lokal mobilisering, samtidig som det har styrket den politiske spisskompetansen i de politiske utvalgene, som igjen har vært utløsende for det politiske påvirkningsarbeidet og herunder resultatene vi har rapportert. Seminarene brukes også til å arrangere aksjoner. Foruten folkeopplysningen seminarene er i seg selv, fører kompetansen deltakerne opparbeider seg til videre opplysningsarbeid i form av de mange foredragene og medieoppslagene som den gir grunnlag for.»

Changemaker ble etablert som Kirkens Nødhjelps ungdomsbevegelse i 1992 og har i dag egen rammeavtale med Norad. Også blant andre etablerte humanitære, bistandsorganisasjoner har det vært jobbet for å engasjere unge gjennom etablering og videreføring av egne ungdomsorganisasjoner. Blant de som har satset særlig i denne perioden er Norsk Folkehjelp. Innenfor sitt tiltak «Ungdom og utvikling 2011-2013» hadde *Norsk Folkehjelp* satt seg som mål for perioden å 1) rekruttere og engasjere nye unge mennesker i globale utviklingsspørsmål, 2) stimulere til debatt og engasjement om utviklings- og bistandsspørsmål, 3) bidra til at ungdom får et grunnlag til å ta standpunkt i spørsmål om fordeling av makt og ressurser i verden og 4) gi verktøy, kunnskap og mulighet til å påvirke norsk utenriks- og utviklingspolitikk. Som en ledd i dette arbeidet vedtok landsmøtet i Norsk Folkehjelp i 2011 å dele organisasjonens ungdomsbevegelse i to: en organisering for Sanitetsungdom, og en organisering for Solidaritetsungdom. Norsk Folkehjelp fremhever i sin resultatrapport resultatene av dette arbeidet blant sine beste resultater:

«Solidaritetsungdom har på kort tid etablert seg som en alternativ og aktuell organisasjon for samfunnsengasjerte ungdom og studenter. I løpet av perioden er seks nye lag etablert, og det er bred aktivitet. Gjennom Solidaritetsungdom har ungdom fått muligheten til å fronte en tydeligere og mer politisk profil enn tidligere, samt muligheten til å spisse kompetansen på internasjonale spørsmål i mye større grad enn tidligere.

Foto: Norsk Folkehjelp

Vi trekker fram dette resultatet fordi vi gjennom tilrettelagt kommunikasjonsarbeid og tett dialog med ungdom har bidratt til å øke engasjementet for internasjonal solidaritet – og også økt rekruttering av ungdom. Det at vi har evnet å tilby ungdom relevant og engasjerende kunnskap og verktøy som de selv har fått bidra til å utvikle og ta i bruk, er vi veldig stolte av.

Dette arbeidet har gitt politisk gjennomslagskraft fordi vi kan fremstå som en tydelig avsender, og det har åpnet nye kanaler for nettverksbygging, spesielt i fagbevegelsen. Støtten fra Norad til ulike tiltak knyttet til dette arbeidet har vært helt avgjørende, og blant annet bidratt til at ungdom har gjennomført flere kampanjer i denne perioden.»

KFUK/KFUM Global er en annen organisasjon som i perioden 2011-2013 har tatt grep for å styrke sine medlemmers engasjement i utviklingsspørsmål og globale rettferdighetsspørsmål og som også rapporterer om gode resultater. KFUK-KFUM bevegelsen består av to organisasjoner med om lag 30 000 medlemmer. I sin rapport peker KFUK/KFUM Global på at begge har lang tradisjon for å drive innsamlingsarbeid og å involvere ungdom i utvekslingsprosjekter og at hovedbildet har vært at utviklingsspørsmål og globale rettferdighetsspørsmål ikke har vært et satsingsområde de siste ti

årene fram til 2011. I resultatrapporten gjennomgår KFUK/KFUM Global indikatorer for fremgang, som styrket globalt fokus på bevegelsens nasjonale ungsomsarenaer og ledertreningsprogrammer, globalt engasjement gjennom særlig Stop Poverty kampanjen, som synliggjøres i bevegelsens magasiner og annen kommunikasjon og som etterspørres på regionale og lokale arrangementer. De konkluderer med å ha oppnådd følgende resultater innen folkeopplysning:

Foto: KFUK/KFUM

1. Forsterket interesse og engasjement omkring utviklingsspørsmål i KFUK-KFUM bevegelsen over hele landet.
2. Unge ledere og sentrale aktører i bevegelsen har styrket kompetanse på utviklings- og globale rettferdighetsspørsmål og bidrar til debatt og formidling av slike spørsmål.
3. KFUK-KFUM bevegelsen bidrar substansielt i bredere nettverk i utviklings- og globale rettferdighetsspørsmål.

Blant de RORGene som kanskje har størst nedslagsfelt gjennom sine medlemmer, lokallag og kjernemålgrupper er kirken. *Den norske kirkes nord/sør-informasjon (KUI)* og *Norges Kristne Råd (NKR /Global Info)*, som er en paraplyorganisasjon for de fleste norske kirkesamfunn, står sentralt. På resultatsiden er det betydelige felles trekk mellom de to organisasjonene. Resultatrapporten fra NKR/Global Info gir et godt bilde av det omfattende arbeidet som legges ned innfor folkeopplysning, knyttet til NKR Global Infos rolle som ressurspunkt, katalysator (støtte lokalt engasjement) og arena. NKR/Global Info oppsummerer resultatene av sitt arbeid innen folkeopplysning slik:

Norges Kristne Råd
KIRKENE SAMMEN

- NKR spilte en sentral rolle i internmobilisering av kirkesamfunn til klimavalg 2013.
- NKR utrustet nøkkelpersoner i kirkesamfunn til å være «klimaambassadører» i egne rekker.
- Økning i bruken av den felleskirkelige nettsiden gronnkirke.no.
- Bidratt til økning i antallet «grønne menigheter».
- Solid økning i interessen for og treff på nettressursen «Skaperverkets Dag».
- Sikret bred økumenisk (tverrkirkelig) godkjenning og forankring av grunnlagsdokument for kirkenes klimaengasjement.
- Bidratt til og vært vertskap for tverrkirkelige arenaer og møtepunkter på klima med god oppslutning.
- Lokalt informasjonsarbeid om Nord/Sør-spørsmål gjennomført i en rekke lokale menigheter og grupper i ulike kirkesamfunn med stor geografisk spredning.
- Vært ressurspunkt for integrering av Nord/Sør-spørsmål i gudstjenestelivet inn mot flere kirkesamfunn.
- Vært ressurspunkt og arena for kirkelig refleksjon rundt rettferdig fred, inkludert vold mot kvinner og Midtøsten-spørsmål.
- Vært ressurspunkt, støtte og arena for læring og kirkelig refleksjon om hiv & aids, teologi og menneskeverd.
- Vært instrumentell i mobilisering til og gjennomføring av interreligiøs markering av Verdens Aidsdag.

2.3 Innsats i og overfor skolen og skoleverket (global læring)

Skolen er barn og unges hovedkilde til kunnskap om og forståelse av globale spørsmål, der rammene i hovedsak legges i læreplanens generelle del og læreplaner med tilhørende kompetansemål for hvert enkelt fag i grunnopplæringen. Læring om globale spørsmål, global læring, eller utdanning for bærekraftig utdanning som er en nært beslektet betegnelse, kan integreres i de fleste fag. Et internasjonalt symposium i Finland i 2011 understreket betydningen av global læring i all læring (The Espoo-Hanasaari Conclusions on Global Education in Curriculum Change), men er kanskje særlig relevant i samfunnsfag og naturfag. En nærmere introduksjon til dette feltet, som står overfor særlige pedagogiske og politiske utfordringer, ble gitt i årsrapporten for 2012. Denne rapporten vil derfor fokusere på hvilke resultater fra perioden 2011-2013 organisasjonene nå har rapportert om.

«(Global læring er) et pedagogisk svar på spørsmål om global gjensidig avhengighet og utvikling»

*Helmuth Hartmeyer
Østerrike*

«Globale utviklingsspørsmål handler i ytterste instans om politikk. Det må lærere gjøre elever bevisste på i undervisningen.»

*Benjamin Knutsson
Sverige*

Resultater av informasjonsstøtten gjennom innsats i og overfor skolen og skoleverket kommer til uttrykk på flere måter. Dette skjer dels gjennom utarbeidelse av undervisningsopplegg, foredrag, kurs, deltakende metoder (rollespill) og andre tilbud til skolene (lærere og elever) og dels gjennom innspill for å styrke skoleverkets rolle og innsats i arbeidet med global læring. Det siste er viktig i en prosess på lang sikt for å bidra til at skolen blir en god arena for global læring, mens det første er viktig på kort sikt som et supplement og bidrag til undervisningen (global læring) i dag.

RORG-samarbeidet (sekretariatet) fremhever resultatene av satsing på global læring blant sine beste resultater:

«Global læring er et område det tidligere har vært jobbet på en litt mere sporadisk måte i Norge, gjerne innenfor enkeltorganisasjoner. RORG-samarbeidet har i denne sammenheng bidratt til å sette ulike miljøer i kontakt med hverandre, og til å se sine fagfelt i sammenheng, for å kunne forene global læring, utdanning for globalt medborgerskap, fredspedagogikk, pedagogikk for de rike, utdanning for bærekraftig utvikling og miljølære.»

Vår vurdering er at RORG-samarbeidets initiativ til i større grad å koordinere arbeidet på global læring nasjonalt gjennom skoleforum, bidrag til reetableringen av globalskole.no, høringsinnspill til revidering av lærerplaner og justering av lærerbøker, innspill til det regjeringsoppnevnte utvalget Fremtidens skole, den nasjonale prosessen med Post-2015, i kombinasjon med å være oppdatert på og bruke erfaringer fra andre land, har bidratt til en mere helhetlig innsats om globale årsakssammenhenger.»

Styrking av skoleverket som arena for global læring på lang sikt

Når det gjelder det langsiktige arbeidet for å styrke skolen som arena for global læring har RORG-samarbeidets sekretariat inntatt en viktig rolle, blant annet en pådriverrolle nasjonalt for å styrke dette feltet globalt gjennom arbeidet med nye utviklingsmål (Post 2015-agendaen). Gjennom muntlige og skriftlige bidrag til den nasjonale post 2015-prosessen i Norge rapporterer RORG-samarbeidet at de har «bidratt til en inkludering av global læring/utdanning for bærekraftig utvikling i den nasjonale strategien for post 2015».

RORG-samarbeidet har dessuten arbeidet nasjonalt gjennom kontakt med og innspill til Kunnskapsdepartementet i forbindelse med revisjon av den nasjonale strategien for FNs utdanningstiår for bærekraftig utvikling (UBU) og innspill til det regjeringsoppnevnte utvalget (Ludvigsenutvalget) som har jobbet med «fremtidens skole» og leverte sin første delutredning i 2014 (NOU 2014:7 Elevenes læring i fremtidens skole, t.h.). RORG-samarbeidet (sekretariatet) rapporterer her om følgende resultater:

- RORG-samarbeidet har bidratt til å forsterke utviklingsdimensjonen i ny nasjonal strategi for FNs Utdanningstiår for bærekraftig utvikling (2012-2015).
- RORG-samarbeidet har bidratt til at globale utfordringer adresseres i Fremtidens skole.

RORG-sekretariatet har i tillegg koordinert *skoleforum*, en gruppe medlemsorganisasjoner og andre aktører med skolen som målgruppe, som blant annet har utarbeidet høringsinnspill i forbindelse med revisjon av nye læreplaner våren 2013. RORG-samarbeidet rapporterer at «som et resultat av dette ble det globale perspektivet bedre inkludert i formålet i flere av fagene, i tillegg til at enkelte av kompetansemålene fikk endret ordlyd og ble løftet fra et nasjonalt til et globalt nivå».

«Læreplanprosessen er en faglig og åpen, demokratisk prosess, hvor organisasjoner, fagmiljøer og ikke minst framtidige brukere av læreplanene får gi innspill gjennom en bred høring.»

Hentet fra Kunnskapsdepartementets nettsider i forbindelse med revisjon av læreplaner 2012/2013

Også *Redd Barna* og *Røde Kors* har inkludert resultater av sine høringsinnspill i forbindelse med revisjon av læreplaner i sine resultatrapporter. Redd Barnas hovedbudskap var at norske elever må bli godt kjent med FNs barnekonvensjon og egne rettigheter og de rapporterer at deres innspill ga dette temaet «gjennomgående oppmerksomhet». Røde Kors har i perioden jobbet for å få et større fokus på menneskerettigheter og internasjonale spørsmål i læreplanverket og rapporterer at disse i større grad i dag viser «fokus på slike viktige problemstillinger som menneskerettighetsbrudd og konsekvenser av disse».

RORG-samarbeidet rapporterer relativt grundig om resultater av sitt arbeid for å styrke global læring i skole på kort og lang sikt. De viser til at dette er blitt anerkjent som et viktig satsingsfelt i mange andre land i Europa og mener at RORG-samarbeidet, gjennom sitt arbeid, «har bidratt til økt forståelse for og satsing på global læring i Norge».

Som resultat av informasjonsstøtten i forhold styrket global læring på lang sikt hører også det arbeidet som gjøres i folkehøgskolen hjemme. *Internasjonalt Utvalg (IU) for folkehøgskolen* har gjennom en årrekke utviklet en *pedagogikk for de rike* (PFR), der målet er «endring av holdning og handling for en bedre og mer rettferdig verden gjennom økt forståelse av individets rolle som ansvarlig samfunnsborger i en global nord/sør

**Pedagogikk
for de Rike**

kontekst». PFR er nå en godt integrert del av IUs arbeid og IU fremhever i sin resultatrapport særlig resultater av at IUs internasjonale sekretær i gjennomsnitt har holdt 24 elevseminarer om dette hvert år i perioden og nådd til sammen rundt 4000 elever fra hele landet:

«Når det gjelder brukereffekten og samfunnseffekten, så har over halvparten av elevene som deltok i evalueringer umiddelbart etter seminaret vært helt eller ganske enig i at PFR vil påvirke tanker (holdninger) og valg (handlinger) i etterkant av seminaret. Seminarene og besøkende ved skolene har også gitt samfunnseffekt i form av fairtrade-folkehøgskoler, mer refleksjon rundt nord/sør-forhold og internasjonalt engasjement, samt påvirkning på andre områder som folkehøgskolereisene og hvilken type internasjonalt arbeid skolene vektlegger.»

Styrking av global læring i skolen på kort sikt

Global skole og undervisningsopplegg

For å styrke global læring i skolen på kort sikt gjøres det en innsats på mange felt innenfor de læreplaner og rammer som gjelder for skolen i dag, herunder noe samarbeid med lærebokforlag (Redd Barna, Røde Kors og RORG-samarbeidet), men særlig gjennom utarbeidelse av undervisningsopplegg og andre tilbud til skolene (lærere og elever). *Global*, i samarbeid med *RORG-samarbeidet* (sekretariatet) og skoleforum, har i perioden relansert *skoleportalen Global skole* med følgende delmål:

- Være skoleportalen for nord-sør undervisning i Norge
- Ha en høy kvalitet på alt undervisningsmaterieell som presenteres
- Undervisningsmaterialet er tilpasset norsk lærerplan

Portalen fikk positive tilbakemeldinger fra lærere etter utprøving ved en rekke skoler høsten 2013, da den ble tatt i bruk i videregående skole, og vil bli fylt opp med undervisningsopplegg også for de lavere alderstrinnene i 2014.

De fleste undervisningsoppleggene er utarbeidet av eller i samarbeid med ulike organisasjoner og *Atlas-alliansen* fremhever i sin resultatrapport sitt samarbeid med Global skole blant sine beste resultater:

«Undervisningsopplegget som Norges handikapforbund har utviklet er formidabelt, og vil gi supplement i svært mange fag i grunn- og videregående skole. Dette er et spennende tiltak for å alminneliggjøre funksjonshemmedes rettigheter, og øke bevissthet og engasjement hos unge mennesker. Siden er ennå ikke lansert, men vil formodentlig være klar til skolestart i 2014. Vi er veldig spente på mottak og bruk.»

Global skole lenker også opp etablerte undervisningsopplegg fra ulike organisasjoners egne nettsider, herunder opplegg fra *FN-Sambandet* og *NUPIs Hvor hender det?*, så vel som opplegg fra *Redd Barna* og *Røde Kors*, som begge rapporterer utfyllende om resultater av sitt arbeid opp mot skolen.

Redd Barnas skolesatsing, *Det magiske klasserommet*, inneholder tre «klasserom» (Nicaragua, Klima og nødhjelp og Etiopia) der hovedmålgruppen er 3. -7. trinn. Oppleggene tar opp temaer knyttet til

fattig og rik, likheter og forskjeller og hvordan engasjere seg mot urettferdighet og har blitt videreutviklet og oppdatert i perioden. Alle norske grunnskoler har i perioden mottatt lærerveiledning og materiell om oppleggene, som også har blitt distribuert via SubjectAid (som en rekke organisasjoner bruker for distribusjon av trykket materiell til skoler). Redd Barna teller klikk på nettsiden til undervisningsmateriellet som en indikator på hvor mange som bruker materialet digitalt og rapporterer blant annet om i alt 13 689 unike klikk på Etiopiasidene, som de er godt fornøyde med. I tillegg antyder en midtveisevaluering av *Det magiske klasserommet – Etiopia* at «materiellet klarer å engasjere og bidrar til refleksjon hos elevene».

Redd Barna har i tillegg utviklet *Rettighetsslottet*, et opplegg om barns rettigheter rettet mot barnehager og småskolen. Den digitale løsningen ble ferdigstilt i 2012 og Redd Barna rapporterer om i alt 13 707 unike klikk på nettsiden. Redd Barna har siden 1997 organisert et informasjonskorps av frivillige, som tilbys skoling i presentasjoner og undervisningsmaterieell og kvalifiseres til å besøke og bygge relasjoner til skoler og barnehager i Norge. I sin resultatrapport skriver de at:

«I inneværende resultatperiode har ansatte og infokorpset, som i snitt har telt rundt 40 frivillige, nådd rundt 10 500 elever på rundt 110 forskjellige skoler.»

Røde Kors rapporterer om sitt undervisningsopplegg «Når krigen raser», som med informasjonsstøtten fra Norad tilbys gratis og kan følges opp med skolebesøk til skoler over hele landet. Opplegget tar opp ulike temaer som barn i konflikt, kvinner i krig, konsekvenser av krig, gjenoppbyggingsprosesser m.v. *Røde Kors* har i perioden levert materiell til i overkant av 1000 lærere og nådd i overkant av 30 000 elever og rapporterer blant annet dette om resultater (brukereffekter):

«Gjennom deltakende metode tvinges elevene til å engasjere seg i de ulike problemstillingene og dilemmaene de blir presentert. Oppfølgingsspørsmål og evalueringer viser at elevene tilegner seg kunnskap om og engasjeres i tematikken i mye større grad gjennom presentasjoner holdt av våre frivillige, fremfor den tradisjonelle klasseundervisningen. Satsningen på metodeutvikling i 2012 har gitt uttelling. I tillegg har vi gått aktivt ut med å bruke frivillige med innvandrere/flyktning bakgrunn, slik at undervisningsmateriellet formidles i lys av deres personlige historier og erfaringer. Dette har vært positivt både for deltakere og for frivillige da dette gjør hverdagen i andre land levende i klasserommet her i Norge.»

Røde Kors rapporterer også om rollespillet «På Flukt», som i perioden i første rekke har blitt spilt for konfirmantgrupper fra Human Etisk Forbund, men også for kristelige konfirmanter, folkehøgskoler, ungdomsskoler og videregående skoler. De rapporterer at det i perioden 2011-2013 ble gjennomført i alt 53 rollespill med 4757 deltakere. *Røde Kors* mener at «læringsinnholdet i rollespillet er ytterst aktuelt i dag i en verden preget av store fluktkriser» og utdyper sin vurdering av resultatet (samfunnseffekter) slik:

Foto: Røde Kors

«I en verden hvor dagens flyktningebilde er så dramatisk, blir det også veldig viktig å gi en nyansert og ordentlig fremstilling av hva det vil si å være på flukt. Det er viktig at det gir en fremstilling av flyktninger som bryter med stereotypene som flyktninger ofte møter i media og i samfunnet

generelt. På flukt tilbyr med andre ord en annerledes undervisning, hvor deltakerne får en dypere innsikt i og en mer helhetlig og nyansert forståelse av hva det vil si å være flyktning.»

Blant andre som rapporterer om utvikling av undervisningsopplegg er *Det Norske Misjonsselskap (NMS)*. De har i perioden jobbet med utvikling av opplegg for et eget nettsted, «ibakvendtland.no», som fortsatt er under utarbeidelse.

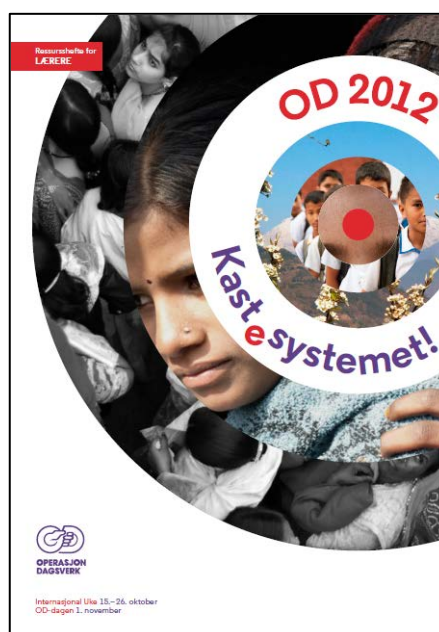
Større samarbeid med skoler

Enkelte av organisasjonene som mottar informasjonsstøtte jobber helt eller delvis med skolen som en sentral eller viktig målgruppe og samarbeidspartner. I tillegg til internasjonalt utvalg i folkehøgskolen (IU), nevnt ovenfor, gjelder det blant annet *Hei verden*, *Forut*, *Vennskap Nord/Sør*, *Caritas Norge* og *Operasjon Dagsverk (OD)*, som har rapportert om resultater av sitt samarbeid med skoler.

Operasjon Dagsverk (OD) står i en særstilling i forhold til å nå ut i skolen, slik OD selv rapporterer:

«Selv om OD delvis handler om å jobbe inn midler til et utviklingsprosjekt i Sør, er det for oss minst like viktig å nå ut med informasjon. ODs informasjonskampanje «internasjonal uke» når ut til 190.000 elever og lærere i den norske skolen.»

Det årlige utviklingsprosjektet velges av OD selv gjennom vurdering av søknader fra ulike bistandsorganisasjoner og den årlige informasjonskampanjen tar opp temaer knyttet til det årlige valgte prosjektet i Sør. OD sprer informasjon og engasjerer elever og lærere gjennom nettbasert nettverkskommunikasjon, temahefter/undervisningshefter og kampanjefilm og andre visuelle uttrykk og materiellet blir evaluert hvert år. Lærere og elever blir bedt om å vurdere materiellet fra OD etter en skala fra 1-6 og OD rapporterer om blandede resultatet fra perioden 2011-2013 (se boks nedenfor).

Indikator	2011- kampanjen «Ikke se så svart på det!» for jenters rettigheter og utdanning i Rwanda (Plan Norge)	2012- kampanjen «Kast systemet!» for kasteløs ungdom i Nepal (Strømmestiftelsen)	2013-kampanjen «Hvem bryr seg?» for voldsfrie skoler i Guatemala, Honduras og Mexico (Redd Barna)
	Andel av respondentene som svarer mellom 4 og 6	Andel av respondentene som svarer mellom 4 og 6	Andel av respondentene som svarer mellom 4 og 6
Forståelse for kampanjens tematikk	75 %	74 %	65,5 %
Faglig utbytte av materiellet	93 %	67,5 %	56 %
Engasjerende kampanje	22 %	71,5 %	63 %

OD hadde satt seg et noe høyere snittscore som mål i perioden, men utover rapportering på de oppsatte indikatormålene fremhever OD i sin rapport to overordnede resultater av sin virksomhet:

- *Stort engasjement blant våre tillitsvalgte*, der OD viser til at engasjementet blant de rundt 4 500 frivillige lærerne og elevene som årlig deltar i nettverket av frivillige er stabilt, selv om antallet skoler som deltar har gått ned.
- *OD engasjerer befolkningen*, der OD viser til at de hvert år når ut til rundt 190 000 lærere og elever og dermed vekker et engasjement hos mange som ellers ikke ville engasjert seg i internasjonale problemstillinger.

Hei verden har kontor i Stavanger og anslår at de når ut til minst 400 skoler over hele landet med sitt undervisningsmaterieell, herunder om lag 300 skoler, hovedsakelig i Rogaland, som deltar i Hei verdens solidaritetsaksjoner. Hvis de inkluderer bruk av et eget undervisningsopplegg som heter Rettferdighetskartet når de ut til nærmere 1000 skoler over hele landet. I sin resultatrapport viser de til en ekstern evaluering av undervisningsmateriellet som ble gjennomført i 2012:

«Evalueringsrapporten viser at elevene på skoler som tar i bruk et bredt spekter av våre tiltak (foredrag, nettsider, plakater og filmer), sitter igjen med en hel del kunnskap om forskjeller i levekår til barn i Nord og Sør knyttet til boforhold, mat, utdanning, arbeid, fritid og materiell levestandard.»

Vennskap Nord/Sør (VNS) får i tillegg til ordinær informasjonsstøtte fra Norad også støtte til et skoleutvekslingsprogram (Elimu) og bruker her informasjonsmidler for å fremme global læring i medlemsskolene.

Vennskap Nord/Sør og Hei Verden har samarbeidet om utvikling av et undervisningsopplegg om fattig og rik for Global Skole.

VNS rapporterer at Elimu-konferansen 2012 samlet hele 60 lærere fra hele landet i to dager på Kristiansand katedralskole, der de lærte og utvekslet kunnskap om pedagogiske metoder, undervisningsopplegg og diskuterte skolens rolle i opplysning om utviklings spørsmål. De oppsummerer resultatet av sin virksomhet slik:

«Som resultat av innsatsen vår overfor skolene i perioden rapporterer skolene om at samarbeidet gjennom Vennskap Nord/Sør bidrar til å heve kvaliteten på undervisningen i ulike fag. De faglige diskusjonene blir bedre fordi elevene har konkrete erfaringer fra utveksling med sør eller besøk fra sør; og det globale perspektivet trekkes inn i flere fag (samfunnsfag, naturfag, språk).»

FORUT har kontor i Gjøvik og har gjennom mange år utviklet en barneaksjon i samarbeid med barnehager og småskolen. Fram til og med 2012 ble den delfinansiert med informasjonsstøtten fra Norad. *FORUT* rapporterer at resultatmålet anses som oppnådd og utdyper det slik:

«Disse to årene (2011-2012) deltok 145 816 barn i barneaksjonen. Holdningsundersøkelsen som ble gjennomført i 2012 avspeilte veldig positive holdninger til barneaksjonen og dens påvirkning på barna. Resultatet viste at stoffet er egnet til å skape forståelse og engasjement hos både barn og voksne som deltar i barneaksjonen.»

Caritas Norge samarbeider med de fire katolske skolene i landet (i Oslo, Arendal, Bergen og Bodø) om undervisningsopplegg der nord/sør-spørsmål ses i lys av den katolske sosiallæren. Et hefte ble utarbeidet i 2011 og 2012 og i tillegg har Caritas arrangert egne nord/sør-seminarer for lærere ved de katolske skolene. Caritas oppsummerer resultat av sitt samarbeid med de katolske skolene slik:

«Vi mener at vi gjennom disse tiltakene har bidratt til en styrking av de katolske skolenes fokus på og kompetanse innen undervisning i nord/sør-relaterte temaer.»

2.4 Innsats i og overfor media/journalister

Media er ikke bare en sentral *kanal* for å nå mange med informasjon om sentrale og aktuelle globale utviklingsspørsmål, men også en sentral *arena* for å sette dagsorden og fremme det offentlige ordskiftet og den kritiske debatten om aktuelle utviklingspolitiske spørsmål. For mange av organisasjonene er derfor innsats i og overfor media en viktig del av virksomheten. Informasjonsstøtten bidrar slik til at organisasjonene kan sette betydelige «fotavtrykk» i media og dermed «når ut til brede lag av befolkningen» i tråd med Stortingets føringer for støtten. Mange av organisasjonene tar opp dette i sine resultatrapporter for perioden 2011-2013.

Innsats for å styrke utenriks- og utviklingsjournalistikken

Kvaliteten på norsk utenriks- og utviklingsjournalistikk er et resultat av mange faktorer og rammebetingelser, som verken støtteordningen eller organisasjonene som mottar støtte kan gjøre veldig mye med. Støtteordningen har likevel bidratt på noen måter.

Selv om informasjonsstøtten i hovedsak er en støtteordning for frivillige organisasjoner åpner Norads retningslinjer også for avtaler med relevante institusjoner. For perioden 2011-2014 inngikk Norad avtale med *Institutt for journalistikk og mediefag* ved Høgskolen i Oslo og Akershus (HiOA), som fikk støtte for å heve kvaliteten på journalistutdanningen på området nord/sør- og utvikling. Informasjonsstøtten har i følge Instituttets resultatrapport blant annet bidratt til at verdifull kunnskap har blitt dokumentert og tatt i bruk i arbeidet for å revidere fagplanen i journalistikk, utarbeidelse og utgivelse av en ny lærebok om utviklingsjournalistikk, samt reisestøtte til studenter til feltarbeid i Sør. Instituttet oppsummerer i sin resultatrapport sine tre viktigste resultater slik:

- Læreboken (t.h.), som ble publisert sammen med studentene, er et eksempel på pedagogisk nyvinning der erfaringene fra feltarbeid i Sør direkte brukes i utdanning av nye generasjoner studenter. Gjennom publisering av lærebøker gjøres resultatene mer *varige* enn gjennom annen publisering (for eksempel i nyhetsmedier). De får en lengre virkningshistorie.
- Et annet viktig resultat er de varige endringene arbeidet har ført til i selve utdanningen av journalister. I dag skal alle journalister utdannet på Høgskolen i Oslo og Akershus ha fått en svært grundig innføring i globale spørsmål som er relevante for Norad. Dette representerer en betydelig oppgradering av globale spørsmål i didaktisk og pedagogisk tenking med varige konsekvenser.
- Tallet på studenter: Interessen for faget har langt oversteget alle forventninger. Vi begynte med 30 studieplasser, men innså raskt at kapasiteten måtte utvides. I dag ligger studenttallet på godt over 50, selv om vi ennå bare har 40 studieplasser. Vi aksepterer altså flere studenter enn vi har studieplasser. Det positive er at vi i løpet av tre år vil ha utdannet godt over 150 nye journalister med grundig innføring i disse spørsmålene.

Instituttet viser dessuten til at «*vaktbikkje-funksjonen*» til RORGene helt avhengig av at det finnes journalister i Norge med interesse og kompetanse på slike spørsmål og peker på følgende resultat:

«Vi har gjennomført en kraftig oppgradering på dette området, og har i løpet av tre år utdannet mer enn 130 nye journalister med en helt annen innsikt på feltet enn tidligere. Vi tror det må kunne regnes som et viktig bidrag.»

Etter initiativ fra *RORG-samarbeidet* (sekretariatet) stilte dessuten lærere ved Instituttet, sammen med Internasjonal Reporter og Norsk Journalistlag, seg bak en felles henvendelse til *utviklingsminister Heikki Holmås (SV)* i 2012 med forslag om en uavhengig stipendordning for journalister. En slik ordning hadde vært etterlyst i mange år, parallelt med sterk kritikk av UD omstridte praksis med pressestipend i forbindelse med statsrådets egne reiser. I 2006 sa daværende lagtingspresident *Inge Lønning (H)* til fagbladet *Journalisten* at «det er en risiko for at vi kan få en praksis, der den til enhver tid sittende statsråd kan kjøpe seg ekstremt mye oppmerksomhet». I 2013 fikk imidlertid RORG-samarbeidet svar fra UD om at forslaget om en uavhengig ordning ville bli tatt til følge. Dette er også ett av resultatene som fremheves i resultatrapporten fra RORG-samarbeidet:

«RORG-samarbeidet har bidratt til å legge til rette for en uavhengig stipendordning for journalister med fokus på folkeopplysning og globale utviklingsspørsmål.»

RORGenes «fotavtrykk» i media

Resultatrapportene fra RORGene for 2011-2013 underbygger det bildet som årsrapportene for 2011 og 2012 etterlot seg, nemlig at mange av organisasjonene setter store «fotavtrykk» i media gjennom betydelig bidrag til mediedekningen av internasjonale miljø- og utviklingsspørsmål og kritisk debatt i mediene om slike saker og norsk utviklingspolitikk. Det gis mange eksempler på relevante saker der organisasjonene har bidratt. Her er noen eksempler:

- *FIVAS*: «Åpningen av blå oktober på Eidsvolls plass i 2011 fikk god dekning med omtale i Bergens tidende, dagsavisen, Klassekampen, Aftenposten med flere. Politiske krav ble overrasket Utviklingsminister Erik Solheim, noe som bidro til kjennskap til FIVAS standpunkter i politisk ledelse. Den brede pressedekningen sannsynliggjør at en stor gruppe har fått kjennskap til kampen for rent drikkevann.»
- *Den norske kirkes nord/sør informasjon (KUI)*: «Når det gjelder synlighet rundt Klimavalg 2013, viser en ekstern evaluering at det ble publisert 309 artikler om Kirkens miljøengasjement i norske medier fra 1. januar til 9. oktober 2013. Blant redaksjonene er det avisen Vårt Land som har omtalt Kirkens klimaengasjement hyppigst, med 61 artikler i papirutgaven og 21 artikler i nettutgaven. Avisen DAGEN har 34 saker på trykk i papirutgaven og sju saker på nett i perioden. Deretter følger Klassekampen med ti saker, etterfulgt av Aftenposten, Fædrelandsvennen og NRK Nettnyhet med ni saker hver i papirutgaven.»
- *Norges Fredslag*: «Fredslaget er i dag i nasjonale medier minst en gang i uka og er den fredsorganisasjonen som blir klart mest brukt som kommentator i sikkerhetspolitiske saker med skjæringspunkt opp mot utvikling. Fredslaget kontaktes flere ganger i uken av ulike medier for informasjonsinnhenting til saker, sonderinger i forhold til politiske posisjoner og for å innhente Fredslagets meninger om de forhold journalister og redaksjoner jobber med.»

Dagsavisen spanderte en dobbeltside i avisa i juli 2013, da daværende utviklingsminister Heikki Holmås (SV) kunngjorde at regjeringen ville endre en omstridt ordning med reisestipend for journalister som deltar på statsrådets reiser og i stedet etablere en uavhengig stipendordning forvaltet av Pressens Stipendkomité (STIP).

I sin rapport peker *Verdensmagasinet X* på hvordan redaktørens blogg, som blant annet følger opp saker fra papirmagasinet, kan gi uttelling i media. Som eksempel vises det til en bloggpost som nevnte en signaturbonus Statoil betalte til Angola i 2011 og oppfølgingen av denne:

«Faktum er at verken den norske eller angolanske offentlighetene har noe innsyn i hva slike bonuser, som altså er betalt fra et statlig oljeselskap til et annet, er brukt til. Etter flere bloggposter, og en sak i papirtidsskriftet, ble saken hentet fram av andre medier, og referert til i blant annet *Vårt Land*, *Dagsavisen*, *Dagbladet*, *Dag og Tid* og *Dagens Næringsliv*. Det ble også en NTB-sak ut av dette.»

Også en rekke andre organisasjoner rapporterer om hvordan de jobber i og med media for å få fram ønskede resultater. Her er noen eksempler:

- *Attac*: «Når det kommer til mediearbeid vil vi spesielt trekke frem kronikkmalene på skatteparadis som vi har utarbeidet for lokalaviser, dette er mye av grunnen til at vi har hatt mange presseoppslag i lokalaviser.»
- *Changemaker*: «I vår aksjonsuke høsten 2011 (red. anm.: for en mer rettferdig handelspolitikk) ble det gjennomført over 100 lokale aksjoner og arrangementer i hele landet. Dette skapte bred synlighet i lokale og regionale medier og har bidratt til omfattende folkeopplysning. Det illustrerer at deltakelse på internasjonale arenaer og kontakt med ansvarlige statsråder i Norge har en egenverdi for mobilisering og folkeopplysning, i tillegg til mulighetene for politisk gjennomslag det gir. Resultatene fra denne kampanjen la for Changemaker delvis grunnlaget for *Nyt Afrika*-kampanjen som senere skulle skape stor debatt, også på nasjonalt nivå.»
- *Norges Naturvernforbund*: «Når det gjelder indikator om norske mediers bruk av sivilsamfunn fra sør når de skriver klimasaker har vi oppnådd gode resultater. Dette gjelder særlig vår partner fra Nigeria, Environmental Rights Action (ERA), som ledes av Nnimmo Bassey. I perioden 2011-2013 er Bassey nevnt som kilde i 276 oppslag i norsk media. En rekke av disse oppslagene er knyttet til at Bassey i 2012 ble tildelt Raftoprisen, som ga en veldig god mulighet til å kommentere norsk klimapolitikk. Dette var også noe vi hjalp Bassey med i forbindelse med tildelingen av Raftoprisen.

- *SLUG*: «Å få saker på trykk i media er en svært virkningsfull måte å skape oppmerksomhet rundt norsk gjeldspolitik på. Vi ser særlig at redaksjonelle saker i landsdekkende aviser øker antall treff på nettsidene våre, og gir oss flere følgere på sosiale media som Twitter og Facebook. Når vi skriver kronikker eller debattinnlegg får vi i flere tilfeller svar fra enten politikere, akademikere eller andre. I perioden hadde vi 13 leserinnlegg/kronikker om ansvarlig finansiering og 12 redaksjonelle saker på trykk i norsk presse.»

I resultatrapportene vises det til et stort antall oppslag, kronikker og kommentarer som har bidratt til å sette dagsorden og kritisk debatt om utviklingspolitiske saker og mange av organisasjonene

underbygger i tillegg resultatene av innsats i og overfor media med tall og statistikk. Her er noen eksempler:

Changemaker rapporterer om «svært god pressedekning» i perioden og viser blant annet til følgende tall fra mediearkivet Retriever (inkludert enkelte radio- og TV-innslag som ikke plukkes opp av Retriever), herunder lokale presseoppslag (unntatt riksmidia):

	2011	2012	2013
Presseoppslag samlet	635	695	657
Presseoppslag lokalt	231	284	334

Changemaker oppsummerer resultatene av sitt arbeid slik:

«Det høye antallet presseoppslag gjenspeiler at *Changemaker* når ut med sine budskap som ledd i målet med å oppnå folkeopplysning. På tross av at tematikken og bakgrunnsstoffet i våre kampanjer i utgangspunktet er tung materie, viser vi gang etter gang at ungdom evner å sette seg inn i komplekse problemstillinger, utforme handlingsalternativer, formulere disse på en pedagogisk måte, lage en kampanje som engasjerer den lokale basen og til slutt nå ut til det brede lag av befolkningen. Den økende dekningen lokalt gjenspeiler også at opplysnings- arbeidet når langt forbi den såkalte "Oslo-gryta" og frem til folk flest.»

Faksimile fra *Telemarksavisa* 27.06.2012, der lokale changemakere aksjonerte for et mer etisk oljefond.

Fellesrådet for Afrika viser til hvor mange ganger organisasjonen har blitt nevnt i norsk presse (papir) i perioden:

	2011	2012	2013
Antall ganger nevnt	76	120	88

De kommenterer dette slik i sin resultatrapport:

«Hvis man inkluderer sakene der Fellesrådet selv er nevnt, sakene der vi har henvist til andre kilder og sakene der våre afrikanske gjester har blitt intervjuet, ser man at Fellesrådet spiller en svært viktig rolle i afrikadekningen i norsk medier. Vi gjennomførte i 2011 en undersøkelse blant norske utenriksjournalister, i forbindelse med gjennomføringen av Afrikabarometeret. Basert på de 49 journalistene som gjennomførte hele undersøkelsen kom det fram at de så på Fellesrådet som en viktig kilde til informasjon om afrikanske land. 81,6 prosent kjente til Fellesrådet, og nesten like mange kjente til vår nettside *afrika.no*.»

Norges Naturvernforbund rapporterer om følgende antall oppslag totalt for perioden 2011 til 2013:

Søkeord	Antall
Naturvernforbund*+CDM	171
Naturvernforbund*+klimavote*	333
Naturvernforbund*+klimaforhandling*	413
Naturvernforbund*+utviklingsland*+klimate*	439

Utviklingsfondet rapporterer om indikatorer på måloppnåelse på arbeid i og overfor media slik:

«I 2011 loggførte vi 177 medieoppslag (nettaviser og papiraviser) der *Utviklingsfondet/Sør-partnere* er brukt som kilde/informant eller forfatter, fordelt på 58 redaksjonell omtale/ 119 egne innlegg. I 2012 økte dette til 184 medieoppslag (både nett- og papiraviser) hvor *Utviklingsfondet* er brukt som kilde/informant eller har forfattet selv, fordelt på 110 redaksjonell omtale og 74 egne innlegg. I løpet av 2013 økte vi ytterligere til 213 medieoppslag fordelt på 140 redaksjonell omtale og 73 egne innlegg. I tillegg til dette kommer opptredener på radio og tv, blant annet i programmet Ekko på NRK radio P2, Dagsnytt 18 på NRK2/P2 og Morgennytt på NRK TV.»

De understreker videre at de innholdsmessig har dekket stor variasjon av temaer, som genmodifiserte organismer (GMO), patent, matvarepriser, befolkningsvekst, landran, landbruk, klima, internasjonal handel og at de er «spesielt fornøyde med økningen i redaksjonell omtale, da det er en indikasjon på at vi langt på vei har lyktes i, i alle fall m.h.t. media, å etablere oss som et ressurscenter, et sted det er naturlig å henvende seg for informasjon om sentrale miljø- og utviklingsspørsmål, spesielt i sammenheng med spørsmål om verdens matsituasjon og matproduksjon». Tall og argumenter inngår i grunnlaget for at *Utviklingsfondet* rapporterer om følgende resultat av sitt opplysningsarbeid:

«*Utviklingsfondet* har bidratt til at spørsmål om miljø, utvikling og global fattigdom er kommet høyere opp på agendaen i norsk offentlighet.»

Mange av organisasjonene rapporterer om liknende resultater, med utgangspunkt i omtale og statistikk om deres arbeid i og overfor media.

3. Resultater innen politisk påvirkning

Kan informasjonsstøtten brukes til politisk virksomhet og lobbyarbeid? Her gis det ikke entydige og klare svar, men når et enstemmig Storting sist høst sluttet seg til regjeringens forslag om at «formålet med bevilgningen fortsatt skal være å bidra til demokratisk deltakelse og fremme kritisk debatt om utviklingspolitiske temaer» er det vanskelig å komme utenom politikk. Fokuset på politisk påvirkning i forbindelse med informasjonsstøtten i de senere årene har imidlertid et annet utgangspunkt, eller rettere sagt to. Fokuset på politisk påvirkning har kommet som et resultat av:

Politikk, ikke veldedighet, var tittelen på et seminar i 2013 arrangert av Publish What You Pay (PWYP) Norge. PWYP Norge fikk informasjonsstøtte fra Norad i 2012 og har vært og er en viktig pådriver i blant annet arbeidet med land-for-land rapportering.

1. en økende erkjennelse av at verdens miljø- og utviklingsproblemer ikke løses gjennom stadig økende bistandsbudsjetter alene, men krever en samstemt politikk for utvikling og
2. kritiske spørsmål til om det kommer noe mer ut av informasjonsstøtten enn ord - ord på trykk, i eteren, på nettet og på utallige møter, seminarer og konferanser. Kommer det noe ut av det? Gjør det en forskjell? Fokuset på politisk påvirkning er et svar på slike spørsmål og svaret er: Ja, informasjonsstøtten fører til endringer i politikk, holdninger og handlinger, som pådriverne mener er viktige bidrag til en bedre verden, slik årsrapporten for informasjonsstøtten 2012 viste.

Et bredt flertall på Stortinget har stilt seg bak at informasjonsstøtten skal fremme kritisk debatt om utviklingspolitiske temaer og understreket viktigheten av fokus på saker som utfordrer vår ambisjon om å se «innenrikspolitik og utviklingspolitikk i sammenheng» - altså saker som angår Norges og verdens målsettinger om en samstemt politikk for utvikling.

« Opplysningsstøtten skal bidra til at frivillige organisasjoner kan representere et kritisk korrektiv til myndighetenes politikk og ivareta rollen som pådrivere og vaktbikkjer i utviklingspolitiske beslutningsprosesser.

Norads retningslinjer for informasjonsstøtten

kritisk debatt kan leses som et uttrykk for at politikerne erkjenner at de ikke har alle svarene og en tro på at et opplyst og samfunnsengasjert sivilsamfunn er positivt for demokratiet og at en kritisk debatt styrker utviklingspolitikken. Dette har Norge fått ros for fra OECD, som mener den uavhengigheten støtteordningen gir organisasjonene representerer «god praksis». For å si det med en omskriving av Høyres slagord i valgkampen 2013: Verden trenger nye ideer og bedre løsninger.

Føringene for informasjonsstøtten sier ikke noe om hvilke konkrete politiske og andre endringer informasjonsstøtten skal føre til, men setter noen rammer og gir en retning. Det innebærer at organisasjonene med statlig informasjonsstøtte kan være vaktbikkjer og pådrivere for saker og politiske endringer som verken regjeringen eller opposisjonen nødvendigvis er enige i, hvert fall ikke i dag, men kanskje om noen år? Ønsket om t

Hvilke og hva slags resultater har kommet ut av denne virksomheten i perioden 2011-2013?

«Resultat» kan i denne sammenheng være noe misvisende. I de fleste tilfellene vil det ikke være snakk om en entydig årsak-virkning, men resultater organisasjonene i større eller mindre grad har

bidratt til i en prosess med flere store og små aktører, der de opplever å ha fått gjennomslag, vunnet fram eller satt dagsorden med sine forslag og perspektiver på ulike saker. «Politisk påvirkning» er i denne sammenheng forstått relativt bredt, knyttet til organisasjonenes rolle som vaktbikkjer og pådrivere. De er vaktbikkjer og pådrivere i forhold til politiske myndigheter, men også i forhold til andre aktører og institusjoner i vårt samfunn som gjennom holdning og handling har betydning for utvikling i andre land.

3.1 Resultater - internasjonalt og i Norge

I Norads skjema for resultatrapportering for perioden ble organisasjonene bedt om å rapportere om resultater innenfor to områder: folkeopplysning og politisk påvirkning. Mange har i sine rapporter pekt på at disse to områdene henger tett sammen og ofte kan være vanskelig å skille, mens andre har understreket at det ikke har vært naturlig for dem å drive politisk påvirkning som en del av sitt folkeopplysningsarbeid. I tillegg ble organisasjonene bedt om å oppgi de (ikke mer enn tre) resultatene de mente var de beste/viktigste i perioden.

Nedenfor følger en oversikt over de resultatene som naturlig kan plasseres innenfor kategorien «politisk påvirkning» og som organisasjonene har rapportert som sine beste/viktigste i perioden, samt utvalgte resultater i denne kategorien fra organisasjoner med 2-årige avtaler som bare leverte årsrapport for 2013. Denne oversikten må derfor ikke leses som en uttømmende oversikt over relevante resultater, men den gir trolig et godt bilde av det mangfold av resultater RORGene har fremhevet i sine resultatrapporter. Bak hvert resultat er det navnet på den eller de organisasjonene som har rapportert dette resultatet satt i parentes, men i mange tilfeller har også andre organisasjoner deltatt i virksomhet som har bidratt til resultatet.

Resultater - internasjonalt

- ✓ *FN vedtok en internasjonal våpenhandelsavtale (ATT) i 2013.(Changemaker og ForUM)*
- ✓ *FNs konferanse om bærekraftig utvikling i Rio de Janeiro i 2012 vedtok retten til vann og anstendige sanitærforhold. (FIVAS)*
- ✓ *Norge har støttet et prosjekt i FN for utarbeidelse av Prinsipper for ansvarlig utlån og låneopptak og prinsippene ble lansert i 2013. (SLUG)*
- ✓ *Norge besluttet i 2012 å finansiere et prosjekt i FN for utarbeidelse av forslag til en ny gjeldsslettemekanisme. (SLUG)*
- ✓ *Norge, sammen med Sveits, etablerte i 2012 Nansen-initiativet for å finne nye løsninger for å hjelpe mennesker på flukt fra miljøødeleggelser. (Flyktinghjelpen)*
- ✓ *Alkohol som risikofaktor ble satt på dagsorden på FNs høynivåmøte om ikke-smittsomme sykdommer i 2011. (FORUT)*
- ✓ *FNs bosettingsprogram (UN –Habitat) inngikk i 2013 en samarbeidsavtale med LNU for å styrke forståelsen av hvordan man inkluderer ungdom i beslutningsprosesser på både lokalt, nasjonalt og internasjonalt nivå. (LNU)*

Resultater – norsk utviklingspolitikk

- ✓ *Norge innførte land-for-land rapportering (LLR) i 2013. (Attac, Changemaker og Kirkens Nødhjelp)*
- ✓ *Stortinget vedtok i 2014 å innføre et digitalt og offentlig eierregister, som vil være et viktig redskap i den globale kampen mot skatteunndragelser, miljøkriminalitet og økonomisk kriminalitet. (TJN)*
- ✓ *Etter stortingsvalget i 2013 lovet den nye regjeringen, i sin regjeringsplattform, å øke investeringene i utviklingsland gjennom Statens pensjonsfond utland (SPU). (Kirkens Nødhjelp)*
- ✓ *Nye og styrkede krav ved kjøp av klimavoter fra utviklingsland ble vedtatt i Stortinget i 2012. (Norges Naturvernforbund)*
- ✓ *Som første kreditorland i verden gjennomførte Norge i 2012-2013 en gjeldsrevisjon. (Changemaker og SLUG)*
- ✓ *Norsk utviklingspolitikk ble styrket gjennom en egen melding til Stortinget om ulikhet og utvikling i 2013. (Norsk Folkehjelp)*
- ✓ *Norge innførte et nytt og høyere ambisjonsnivå for utviklingspolitikk, fra reduksjon til avskaffelse av fattigdom. (KFUK/KFUM Global)*
- ✓ *Et dårlig forslag til frihandelsavtale mellom Norge og Colombia ble ikke signert i perioden. (LAG)*
- ✓ *Et Memorandum of Understanding (MoU) mellom Norge og Colombia la grunnlag for å kunne styrke de faglige rettighetene i forhandlingene om en frihandelsavtale mellom Norge og Colombia. (LO)*
- ✓ *Norge ratifiserte FN-konvensjonen om rettighetene til mennesker med funksjonshemming (Atlas-alliansen)*
- ✓ *Norge økte antall kvoteflyktninger både i forbindelse med den arabiske våren og krigen i Libya, men også i forbindelse med krigen i Syria. (Flyktninghjelpen)*

Foto: Changemaker

Resultater – agendasetting og utviklingspolitisk debatt i Norge

- ✓ *Skatteparadis har blitt satt på dagsorden gjennom at spørsmålet om skatteparadisfrie soner har blitt drøftet i mer enn 40 kommunestyre i perioden. (Attac)*
- ✓ *Retten til mat er i dag en sentral del av norsk utviklingsdiskurs. (FIAN)*
- ✓ *Norges utenomterritorielle menneskerettighetsforpliktelser (ETOs) er satt på dagsorden. (FIAN)*
- ✓ *Forståelse av verdens militære forbruk og verdens våpenflyt ut fra et globalt utviklingsperspektiv har blitt en del av den norske debatten om eksportkontroll og våpenhandel. (Norges Fredslag)*
- ✓ *Fornybar energi er satt på dagsorden i debatten om investeringene gjennom Statens pensjonsfond utland (SPU). (WWF)*
- ✓ *Ny kunnskap med spesielt fokus på løsninger, som er viktig både for å få til konkrete endringer i politikk direkte og for å bidra til et positivt og langvarig engasjement som gjør at folk kan bidra til endring selv på sikt, er brakt inn i den norske utviklingspolitiske debatten. (Utviklingsfondet)*
- ✓ *Nye vinklinger om globale og miljømessige konsekvensene av norsk kjøttforbruk er brakt inn i den norske debatten. (FIVH)*

- ✓ *Problemer knyttet til norsk soyaimport fra Brasil er satt på dagsorden. Latin-Amerikagruppene i Norge (LAG)*
- ✓ *Problemer knyttet til produksjon og bruk av palmeolje er satt på dagsorden. (Regnskogfondet)*
- ✓ *Utvikling av egne unike analyser har spesielt satt Fellesrådet i stand til å bli en viktig bidragsyter i den norske debatten om vekst, fordeling og protest i Afrika (se rapport t.h.), bidratt til høyere kunnskapsnivå som grunnlag for debatt om næringslivets rolle i utvikling og skapt oppmerksomhet om dilemmaer knyttet til norsk næringslivs sterke engasjement i Angola og andre afrikanske land. (Fellesrådet for Afrika)*
- ✓ *Potensialet i afrikansk landbruk og matproduksjon er satt på dagsorden, samtidig som den norske debatten om handel og landbruk er blitt nyansert gjennom kampanjen "Nyt Afrika". (Fellesrådet for Afrika)*
- ✓ *Sør-perspektiver (fra Pakistan) er bragt inn i den norske debatten om samstemt politikk for utvikling knyttet til droner, våpeneksport, våpenkappløp m.m. (Norges Fredslag)*
- ✓ *Ny kunnskap om at norske myndigheter og selskaper, gjennom investeringer og handel, er involvert i virksomhet som bidrar til Israels okkupasjon av palestinske områder, med tilhørende brudd på folkeretten og menneskerettigheter, er bragt inn i debatten om norsk Midtøsten-politikk. (Norsk Folkehjelp og Fellesutvalget for Palestina)*

Resultater – norsk bistandspolitikk og utviklingsbudsjettet

- ✓ *Debatt om norsk landbruksbistand har ført til ny matsikkerhetsstrategi og økte midler. (FIAN)*
- ✓ *I 2013 gjorde Norfund det klart at de vil være svært forsiktig med å gjøre investeringer i prosjekter i urfolksområder. (FIVAS)*
- ✓ *I 2012 ble det fastsatt en ny og bindende standard (IFC PS) for alle bistandsfinansierte norske vannkraftutbygginger. (FIVAS)*
- ✓ *I utviklingsbudsjettet for 2013 ble det gitt friske midler til arbeidet med kvinner og utvikling. (FOKUS)*
- ✓ *Norge har bevilget 20 millioner kroner til UN Woman over utviklingsbudsjettet. (FOKUS)*
- ✓ *Regjeringen har i utviklingsbudsjettet for 2014 fulgt opp løfter om økt bistand til jenter og utvikling («jentemilliarden»). (Plan)*
- ✓ *Regjeringen har prioritert ressurser til mødre- og barnehelse over utviklingsbudsjettet og å sette dette ut i konkret handling. (Redd Barna)*
- ✓ *I forbindelse med utviklingsbudsjettet for 2014 understreket Stortinget behovet for at Norge fortsatt skal prioritere innsatsen for å bekjempe vold mot kvinner og korrupsjon i Afghanistan. (Afghanistankomiteen i Norge)*
- ✓ *Norske myndigheter og det norske forsvaret har vist økt respekt for betydningen av skillet mellom sivilt og militært engasjement i Afghanistan. (Flyktningshjelpen)*

Resultater – endret praksis og holdning hos viktige aktører i Norge

- ✓ *Et bredt nettverk av organisasjoner, fagforeninger og politiske partier slutter i dag opp om arbeidet for innføring av en finansskatt – en skatt på finanstransaksjoner. (Attac)*
- ✓ *Statens pensjonsfond utland (SPU) har trukket seg ut av 23 palmeoljeselskap. (Regnskogfondet)*
- ✓ *Klimaspørsmålet med dets svært negative konsekvenser i sør er satt på dagsorden blant fondsforvaltere. (FIVH)*
- ✓ *Klagesaken mot Oljefondets investeringer i selskapet POSCO resulterte i en grundig og omfattende kritikk fra det norske OECD-kontaktpunktet mot Norges Bank Investment Management (NBIM) for manglende oppfølging av sine etiske forpliktelser. (ForUM)*
- ✓ *Statens pensjonsfond utland (SPU) og Storebrand har trukket investeringer i kullselskaper. (FIVH)*
- ✓ *Det har blitt opprettet Students at Risk og Scholars at Risk-ordninger i et samarbeid med høyere læresteder i Norge som gir studenter og akademikere muligheter til å fortsette sitt arbeid i Norge dersom de har blitt utestengt eller utsatt for forfølgelse i sine hjemland. (SAIH)*
- ✓ *Universitetet i Oslo (UiO) vedtok nye etiske retningslinjer om akademisk frihet og menneskerettigheter ved inngåelse og oppfølging av samarbeidsavtaler med institusjoner i andre land. (SAIH)*
- ✓ *De største kleskjedene i Norge har offentliggjort sine leverandørlistene over fabrikkene som produserer klærne de selger, som er viktig i kampen for levelønn og bedre arbeidsforhold for arbeiderne ved fabrikkene. (FIVH)*
- ✓ *Gjennom etableringen av en møteplass og allianse for økte investeringer i fornybar energi gjennom SPU har aktører innenfor teknologimiljøer, finansbransjen, organisasjoner og politiske partier i 2013 kommet sammen for å diskutere hvordan Norge kan øke investeringer i ren energi i Sør. (ZERO)*
- ✓ *Kirkens involvering i har økt og den norske interreligiøse klimamobiliseringen rundt klimaforhandlingene er trappet opp. (NKR/Global Info)*
- ✓ *9 folkehøgskoler har blitt fairtrade-folkehøgskoler. (Internasjonalt utvalg for folkehøgskolen)*
- ✓ *LNU har inngått et strategisk samarbeid med norske myndigheter for å videreutvikle utenriktjenestens kompetanse på ungdom og demokratisk deltakelse. (LNU)*

3.2 Resultater – stoppesteder og milepæler på veien i en langsiktig prosess

Svært mange av de resultatene som RORGene har fremhevet innenfor politisk påvirkning er resultater av manges innsats i prosesser over lang tid. De aller fleste er stoppesteder og milepæler på veien - i det langsiktige arbeidet for en bedre verden. RORGenes resultatrapporter gir et innblikk i nettopp dette, i hvordan mange aktører påvirker og bidrar inn i bredere prosesser og hvordan gårsdagens resultater la grunnlaget for dagens, og dagens legger grunnlaget for nye resultater i fremtiden. Med utgangspunktet i organisasjonenes rapporter, begrenset til virksomhet og resultater som er rapportert, vil dette på de følgende sidene bli illustrert med eksempler på resultater fra tre utvalgte sentrale og aktuelle temaer og politikkområder:

- En internasjonal våpenhandelsavtale (ATT)
- Skatteparadis, kapitalflukt og land-for-land rapportering (LLR)
- Forvaltningen av Statens pensjonsfond utland (SPU)

Når en organisasjon blir avkrevd en resultatrapport av Norad kan man tenke seg at rapporten kan falle i to ulike grøfter: den kan bli en skryteliste der betydningen av resultatene og egen rolle overdrives eller den kan gjøre det motsatte, resultatenes tones ned. I eksemplene på de påfølgende sidene er det derfor tatt med kommentarer og uttalelser fra andre i sitats form, som kan underbygge de resultatene RORGene har rapportert om.

En internasjonal våpenhandelsavtale (ATT)

«**Våpenhandelsavtalen vil gjøre det vanskeligere for dødelige våpen å nå ut på det illegale markedet og vil bidra til at krigsherrer, pirater, terrorister, kriminelle og så videre ikke får tilgang til slike dødelige våpen.**

FNs generalsekretær Ban Ki-moon etter at avtalen ble vedtatt i 2013

En rekke sivilsamfunnsorganisasjoner, i Norge og internasjonalt, har i en årrekke jobbet med ulike spørsmål knyttet til produksjon, bruk og handel med våpen. Dette har tidligere bidratt til flere viktige internasjonale avtaler, som Minekonvensjonen (1997) og Konvensjonen mot klaseammunisjon (2008). Norske myndigheter, etter påtrykk fra norske organisasjoner, har spilt en viktig rolle i det internasjonale arbeidet for å oppnå enighet om disse avtalene.

Den kanskje viktigste saken internasjonalt i perioden 2011-2013 på dette feltet skulle vise seg å bli arbeidet for en internasjonal våpenhandelsavtale (Arms Trade Treaty - ATT). Norske og andre organisasjoner internasjonalt hadde jobbet for en slik avtale i en årrekke, etter at den *internasjonale Control Arms-koalisjonen* ble etablert og begynte å arbeide med saken i 2003. Allerede i 2009 bidro **Kirkens Nødhjelp** og deres ungdomsorganisasjon, **Changemaker**, (gjennom deres hovedtemakampanje i 2009) til at arbeidet for en internasjonal våpenhandelsavtale kom inn i Den rødgrønne regjeringens politiske plattform (Soria Moria 2). Organisasjonene bidro til sterkt fokus på ATT da saken ble behandlet i FN høsten 2012, men et vedtak ble da blokkert av USA, Russland og Kina. I april året etter ble den likevel enstemmig vedtatt. **Forum for Utvikling og Miljø (ForUM)** og **Changemaker**, rapporterer dette blant sin viktigste og beste resultater i perioden, mens Norges Fredslag fremhever økt forståelse av verdens militære forbruk og våpenflyt i et utviklingsperspektiv blant sine beste resultater. En rekke andre organisasjoner har også bidratt på ulike måter.

I etterkant av at ATT var vedtatt skrev *daværende utenriksminister Espen Barth Eide (A)* i brev til ForUM at «samarbeidet mellom sivilsamfunnet og stater som ønsket en sterk og robust ATT var en viktig årsak til at vi til slutt fikk vedtatt en god avtale i FN». I løpet av 2014 har avtalen blitt ratifisert av en rekke stater og det er ventet at avtalen vil tre i kraft innen utgangen av 2014. Den neste store utfordringen vil være å sikre en god oppfølging og en robust implementering av avtalen.

«**Når Stortinget i dag samtykker til ratifikasjon av avtalen om våpenhandel av 2. april 2013, den såkalte Arms Trade Treaty, er det (...) en viktig milepæl. Det har i mange år vært en økende erkjennelse av at det er behov for en global avtale som regulerer handel med konvensjonelle våpen.**

Saksordfører Marit Nybakk (A) i forbindelse med Stortingets ratifikasjon av ATT 16. januar 2014

«**Norge ser på våpenhandelsavtalen som viktig for arbeidet med å redusere væpnet vold og menneskelige lidelser i mange av verdens konfliktområder. Fra norsk side vil vi arbeide for at avtalen blir gjennomført på en kraftfull og effektiv måte slik at den blir det humanitære verktøyet vi håper på.**

Utenriksminister Børge Brende (H) i forbindelse med Norges ratifisering av ATT i 2014

RESULTATER 2011-2014

Virksomhet

Resultater (output)

Resultater (impact)

2011-2013: Norske organisasjoner og ForUM-fellesskapet har gjennom deltakelse på forhandlinger i FN, innspill til norske myndigheter og fokus, kampanjer og stunt i sosiale og andre medier jobbet for en internasjonal våpenhandelsavtale og god oppfølging av denne.

2011-2013: Changemaker (CM), som satte fokus på ATT i sin hovedtema-kampanje i 2009 og videreførte sammen med Kirkens Nødhjelp søkelys på at Norge må opprettholde sin lederrolle i det internasjonale arbeidet for ATT.

2011-2013: ForUM-fellesskapet jobbet internasjonalt for ATT i samarbeid med den internasjonale Control Arms-koalisjonen og satt også i styret for koalisjonen.

05/2011: Under den globale, kirkelige fredskonferansen på Jamaica (International Ecumenical Peace Convocation) tok norske representanter (Mellomkirkelig Råd i Den norske kirke og Kirkelig Fredsplattform i Norges Kristne Råd) initiativ til en kampanje for å sette våpenhandel tydeligere på agendaen i det verdensvide kirkefellesskapet.

2011-2013: Kirkens Nødhjelp har samarbeidet tett med sine partnere i Sør og et bredt internasjonalt kirkelig nettverk.

2011-2013: Norges Fredslag la i 2011 fram rapporten «Rustningskappløp i Sør» og fulgte opp med årlige rapporter om den globale rustningssituasjonen.

2011-2013: Norge opprettholdt sin lederrolle i de internasjonale ATT-forhandlingene og var, i tråd med innspill fra norske organisasjoner, en av de fremste pådriverne for at avtalen skulle være juridisk bindende, omhandle både våpen og ammunisjon og inneholde referanser til menneskerettighetene.

2011-2013: Gjennom Control Arms-koalisjonen bidro ForUM-fellesskapet bl.a. til at informasjon om ATT ble gjort tilgjengelig på spansk, fransk og arabisk, at perspektiver fra Sør ble fremmet i forhandlingene og at saken fikk oppmerksomhet på lederplass i Washington Post.

2011-2013: Kirkenes Verdensråd engasjerte seg i arbeidet for ATT.

Fredslagets rapporter bidro til et utviklingsperspektiv i forståelsen av verdens militære forbruk og våpenflyt i Norge og internasjonalt.

04/2013: FN vedtar en internasjonal våpenhandelsavtale (ATT), som er juridisk bindende, omhandler både våpen og ammunisjon og inneholder referanser til menneskerettighetene.

01/2014: Norge ratifiserer ATT

02/2014: Utenriksminister Børge Brende (H) lovte at Norge vil arbeide for at avtalen blir gjennomført på en kraftfull og effektiv måte.

Skatteparadis, kapitalflukt og land-for-land rapportering (LLR)

«**Skatteunndragelser, internprising og avtaler inngått under bordet. Alt dette plyndrer Afrika for mer penger enn man mottar i bistand og utenlandske investeringer til sammen.**

E24s oppsummering av hovedbudskapet fra 2013-rapporten til Africa Progress Panel, ledet av tidligere generalsekretær i FN, Kofi Annan

Skatteparadis, kapitalflukt og land-for-land rapportering (LLR) er eksempler på sammenvevde utviklingspolitiske temaer av vesentlig betydning for demokrati og utvikling i både fattige og rike land. Disse temaene har kommet stadig sterkere på dagsorden gjennom de senere årene, ikke minst i kjølvannet av finanskrisa som rammet USA og Europa i 2008. I 2008 nedsatte regjeringen det såkalte kapitalfluktutvalget, som i 2009 overleverte rapporten «Skatteparadis og utvikling» til daværende utviklingsminister Erik Solheim (SV). UD var også en sentral aktør i etableringen av den internasjonale arbeidsgruppen om illegal kapitalflukt fra utviklingsland samme år.

Både her hjemme og internasjonalt har de frivillige organisasjonene vært sentrale pådrivere i en årrekke. Internasjonalt har **Tax Justice Network (TJN)** og **Publish What You Pay (PWYP)** vært sentrale bidragsytere, med betydelig kompetanse på feltet. Begge disse har norske avdelinger, TJN Norge og PWYP Norge, som i perioden 2011-2013 har mottatt informasjonsstøtte fra Norad, men de har ikke hatt ordinære flerårige avtaler i hele perioden. I Norge har i tillegg **Attac**, **Kirkens Nødhjelp** og **Changemaker** stått sentralt i dette arbeidet og alle tre oppgir blant sine beste og viktigste resultater at Norge fra og med 1. januar 2014 har innført land-for-land rapportering (LLR). Dette er imidlertid et skritt på veien. Mange mener at dagens ordning ikke er god nok og Changemaker understreker i sin rapport at «det vil være viktig for oss å følge opp denne saken fremover, både for å sikre at rapporteringskravene blir sterke nok til å avdekke uønsket skattetilpasning og for at rapporteringskravene på sikt skal gjøres gjeldene for flere sektorer».

Samtidig med arbeidet for og innføring av LLR har organisasjonene videreført arbeidet med fokus på skatteparadisenes negative rolle, der det også rapporteres om viktige resultater både nasjonalt og lokalt.

«**Disse Changemakerne har grunn til å være stolte. De har fått til land-for-land rapportering.**

Daværende finansminister Sigbjørn Johnsen (A) til NRK i forbindelse med framleggelsen av statsbudsjettet for 2014.

«**Dette er et viktig grep for å få bekjempet økonomisk kriminalitet og særlig utnyttning av utviklingsland. Det er positivt at regjeringen har lagt seg på et mer ambisiøst nivå enn det EU-direktivet på dette området legger som grunnlag. Åpenhet og lett tilgjengelig informasjon er viktige grep for å unngå både korrupsjon og utnyttelse av særlig u-lands råvareforekomster.**

Saksordfører Siri A. Melling (H) under Stortingets debatt om LLR i 2013.

RESULTATER 2011-2014

Virksomhet

Resultater (output)

Resultater (impact)

2011-2013: Attac, Kirkens Nødhjelp (KN) og Changemaker (CM), så vel som Tax Justice Network (TJN) Norge og Publish What You Pay (PWYP) Norge, arbeidet aktivt for innføring av land-for-land rapportering (LLR) gjennom rapporter, medieutspill, debattmøter, høringsinnspill til Finansdepartementet, innspill til partienes programmer m.m.

2011-2012: KN og CM hadde innføring av LLR som tema for fasteaksjonen i 2011 og 2012.

2012: KN og CM lanserte «siggy-kampanjen», en «fanklubb» til støtte for Sigbjørn Johnson og innføring av LLR. Nettsiden «siggy.no»

2013: Organisasjonene pekte bl.a. på at LLR bør omfatte alle sektorer (ikke bare utvinningsindustrien) og at selskaper også må rapportere fra skatteparadis.

06/2011: I forbindelse med at KN overrekker underskrifter til støtte for LLR sa finansminister Sigbjørn Johnsen at han ville «se på» forslaget.

Gjennom fasteaksjonen i 2011 og 2012 ble det samlet inn 38 000 underskrifter til støtte for innføring av LLR.

06/2012: Finansminister Sigbjørn Johnsen (A) kunngjorde at Norge vil innføre LLR innen 1. januar 2014.

10/2013: Regjeringen (Stoltenberg) legger fram forslag for Stortinget om innføring av LLR.

12/2013: I forbindelse med at Stortinget vedtok LLR uttalte finanskomiteens leder, Hans Olav Syversen (KrF), «at LLR skal gjelde alle sektorer, ikke bare utvinningsindustrien, ser jeg på som en naturlig fortsettelse».

12/2013: Stortinget vedtok innføring av LLR (men omfattet i første omgang bare utvinningsindustrien og tok ikke inn at selskaper også skal rapportere fra skatteparadis, slik mange av organisasjonene hadde foreslått).

2011-2013: Attac og andre har opprettholdt et fokus på skatteparadisene og deres negative rolle.

2011: Skattegruppa i Attac gjorde en gjennomgang av alle selskapene på Oslo Børs og fant at de største norske aksjonærene i selskaper registrert i skatteparadis var Folketrygdmyndigheten og DNB NOR.

2013: Attac lanserte rapporten «Hva gjør banken din?» om hvordan de fire største norske bankene er tilstede i skatteparadis.

2013: Regjeringen nedsatte et nytt skatteutvalg og i en kronikk i DN i mai tok daværende statsminister Jens Stoltenberg (A) opp problemer knyttet til skatteparadis og internprising i tråd med perspektiver fremmet av Attac og andre.

Kampen mot skatteparadis har blitt allemannseie og det er få fremtredende stemmer som forsvarer bruken av slike.

Status 2014: Norge og de andre nordiske landene har videreført sitt arbeid med å få innsyn i de 44 stedene OECD definerer som skatteparadis og har gjort avtale med 42 av dem. Statssekretær Jørgen Næsje (Frp) uttaler til Ny Tid at «De nordiske landene vil dermed bli først i verden med å ha et komplett nettverk av avtaler som kan gi innsyn i skatteparadisene.

2012: Attac lanserer kampanjen «skatteparadisfri sone» med støtte fra Eva Joly.

2013/14: Attac Norge, i samarbeid med Attac Sverige, lanserer kampanjen «taxhavenfree» internasjonalt.

2011-2014: Det var stor interesse for kampanjen blant lokalpolitikere over hele landet.

2014: Spørsmålet om etablering av «skatteparadisfri sone» ble behandlet i 40 kommunestyre og fylkesting, samt ved ett universitet.

2014: Det ble gjort 11 vedtak om å ta avstand fra tilbydere i offentlig sektor, i tilfeller hvor de har tilknytning til skatteparadis.

Forvaltningen av Statens pensjonsfond utland (SPU)

« Norske frivillige organisasjoner er viktige bidragsyttere til diskusjonen om en etisk forvaltning av SPU.

Uttalelse fra Etikkrådet for Statens pensjonsfond utland om organisasjonenes rolle og betydning for forvaltningen av oljefondet

*Etikkrådets medlemmer f.v.: Ola Mestad (leder), Bente Rathe, Marianne Olsson, Dag Olav Hessen og Ylva Lindberg.
Foto: Finansdepartementet*

I 2004 vedtok Stortinget innføring av etiske retningslinjer for forvaltningen av det som nå heter Statens pensjonsfond utland (SPU), ofte kalt oljefondet. Daværende finansminister *Per Kristian Foss (H)* kommenterte den gang dette slik:

«Staten skal gjennom sitt eierskap i Petroleumsfondet sikre at kommende generasjoner får ta del i oljeformuen. Samtidig skal en gjennom dette eierskapet respektere grunnleggende rettigheter hos dem som blir berørt av virksomheten til selskapene fondet investerer i.»

Det ble vedtatt at de etiske retningslinjene skulle følges opp gjennom tre virkemidler: eierskapsutøvelse, filtrering og uttrekk. Videre ble det opprettet et etisk råd som skulle gi Finansdepartementet råd om filtrering og uttrekk i henhold til de etiske retningslinjene. For flere av RORGene, som i en årrekke hadde vært sentrale pådrivere for innføring av etiske retningslinjer, var dette et viktig gjennombrudd.

I en egen uttalelse for denne resultatrapporten (se neste side), sier Etikkrådet at organisasjonene fungerer som en «vaktbikkje» for fondet. De har vært vaktbikkjer overfor både Etikkrådet og den avdelingen i Norges Bank som forvalter fondet, Norges Bank Investment Management (NBIM), i arbeidet med å følge opp de etiske retningslinjene. I tillegg har de også vært pådrivere for å styrke og videreutvikle dem, blant i forbindelse med regjeringens revisjon av retningslinjene i 2008-2009.

Mange RORGer har i perioden 2011-2013 videreført sitt engasjement og i opplysningsarbeid på dette feltet satt kritisk fokus på ulike sider ved forvaltningen av SPU, avdekket kritikkverdige forhold i selskaper SPU har investert i og fremmet nye forslag til hvordan forvaltningen kan styrkes med hensyn til etikk - menneskerettigheter, miljø og utvikling. Nedenfor er en skjematisk oversikt over hvordan ulike deler av denne virksomheten

« Å flytte mer av Oljefondets investeringer til Afrika er kanskje det viktigste som kan skje med utviklingspolitikken.

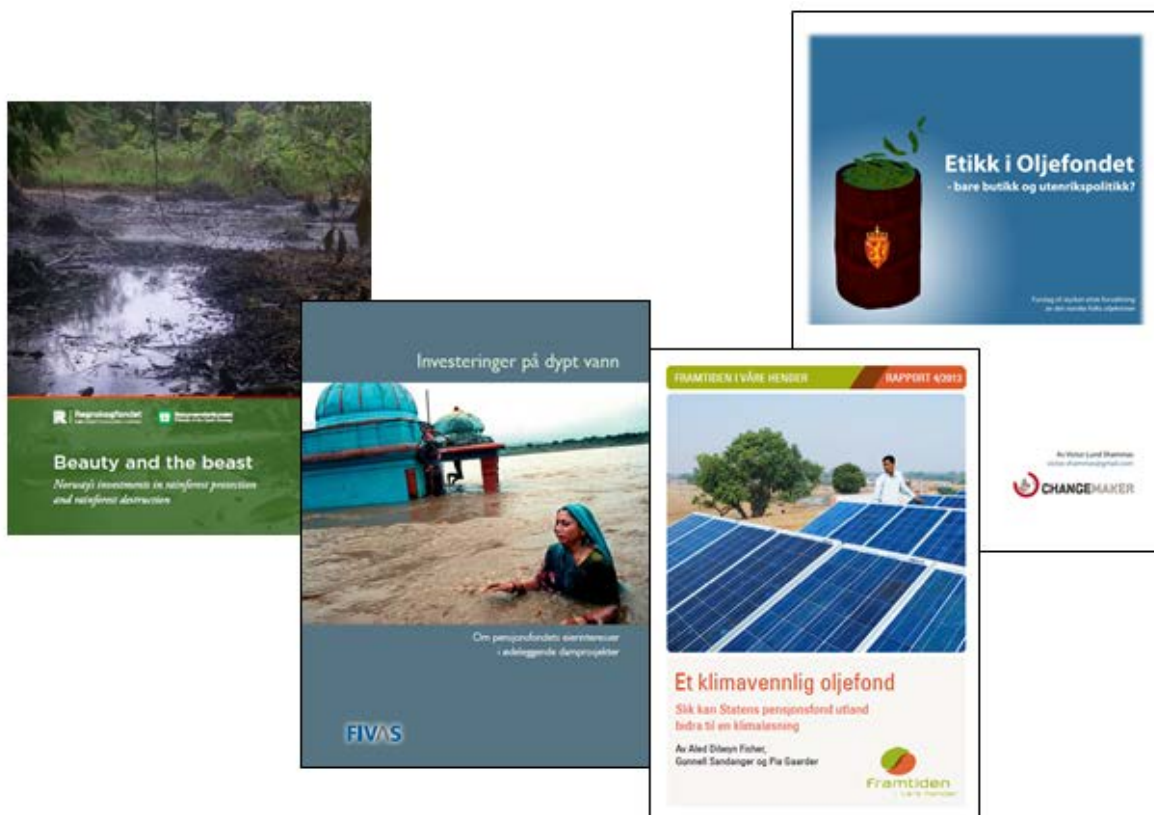
Kjell Ingolf Ropstad (KrF) på Kirkens Nødhjelps utviklingskonferanse i 2013

har ført til resultater, slik dette har blitt rapportert av organisasjonene til Norad. Selv om organisasjonene er forsiktig med å fastslå en entydig og sikker sammenheng mellom egen virksomhet og rapporterte resultater, så opplever de fleste at det er en klar sammenheng og at de har bidratt til resultatene som her gjengis.

Uttalelse fra Etikkrådet for Statens pensjonsfond utland om de norske organisasjonenes betydning og rolle i arbeidet med forvaltningen av SPU knyttet til de etiske retningslinjene

Norske frivillige organisasjoner er viktige bidragsytere til diskusjonen om en etisk forvaltning av SPU på flere måter:

1. Frivillige organisasjoner har gitt mange innspill til utformingen av retningslinjene til fondet. Organisasjonene har avgitt høringsuttalelser, og de har deltatt i diskusjoner før retningslinjer har blitt fastsatt.
2. Frivillige organisasjoner har gitt informasjon til Etikkrådet. Dette gjelder både generell informasjon og helt konkret informasjon om enkeltsselskaper. Videre hender det at organisasjonene formidler kontakter med sine søsterorganisasjoner eller andre i land der Etikkrådet har saker under utredning. Flere tilrådninger Etikkrådet har avgitt, har blant annet vært basert på informasjon rådet har fått fra NGOer. Frivillige organisasjoner fungerer også som en samarbeidspartner litt mer generelt. Hvert år har Etikkrådet et møte med organisasjonene der de kan komme med innspill om saker rådet bør gripe tak i. På den måte bidrar de til at viktige områder ikke havner i «oppmerksomhetsskyggen».
3. Frivillige organisasjoner har laget mange rapportert om fondets investeringer de siste årene. For eksempel har ulike organisasjoner laget rapporter om fondets investeringer i selskaper som produserer palmeolje, som bygger store vannkraftverk, som er involvert i oljesand, produserer klasevåpen eller som har virksomhet på Vest-bredden. Videre arrangerer organisasjonene jevnlig møter der fondet investeringer diskuteres. Organisasjonene fungerer som ei «vaktbikkje» for fondet.

Eksempler på rapporter fra RORGene om oljefondets investeringer.

RESULTATER 2011-2014

Virksomhet

Resultater (output)

Resultater (impact)

2011-2013: Den norske kirkes nord/sør-informasjon (KUI) har i perioden hatt et sterkt fokus på etiske og miljøvennlige investeringer (SPU og andre fond).

2012: Kirkens Nødhjelp (KN) arrangerte regionale seminarer der de samlet 34 stortings- og fylkespolitikere og 250 deltakere til diskusjon om økte investeringer i utviklingsland.

2013: KN oppfordret partiene (i sine nye partiprogram) til å gå inn for at SPU skal øke investeringer i utviklingsland og arrangerte regionale seminarer med stortings- og fylkespolitikere om saken.

KN og Changemaker (CM) utviklet nettsiden «sendenvekker.no» for å samle inn signaturer til støtte for økte investeringer gjennom SPU i utviklingsland.

10/2013: CM og KN overleverte 12 634 underskrifter med krav om at oljefondet må investere mer penger i fattige land, på en måte som skaper gode jobber.

2013: Kirkemøtet avgir en sterk uttalelse om behovet for styrket etisk forvaltning av SPU, gjennom økte investeringer i fattige land, utarbeidelse av nye og strengere regler etiske retningslinjer, økt mandat og ressurser til Etikkrådet, samt at vesentlig mer av SPU må investeres i fornybar energi, mens vesentlig mindre må investeres i fossilindustrien.

10/2013: I Sundvolden-erklæringen går regjeringen inn for å opprette et investeringsprogram innen SPU med formål å investere i bærekraftige bedrifter og prosjekter i fattige land og fremvoksende markeder.

2012: FIVH starter systematisk gjennomgang av SPUs eksponering i kull, olje og gass – oppdatert i 2013.

2013: FIVH ga ut rapporten «Et klimavennlig oljefond», samt et notat om SPUs investeringer i kullindustrien i Indonesia.

2011-2013: WWF Norge har i hele perioden hatt et betydelig fokus på SPUs investeringer i kull, olje og gass og tatt til orde for økte investeringer i fornybar energi.

2012: Betydelig offentlig debatt i media og ellers om SPUs investeringer i kull, olje og gass.

2013: Arbeiderpartiet fremmet forslag i Stortinget om å utrede SPUs investeringer i kull. Stortinget ber regjeringen sette ned en ekspertgruppe. Anbefalingen fra denne skal inngå i grunnlaget for stortingsmeldingen om forvaltningen av Statens pensjonsfond våren 2015.

2013: SPU solgte seg ut av Indonesiske kullgruveselskaper.

2011: FIAN starter arbeidet med en rapport om Norges ekstraterritoriale ansvar (ETOs) til FNs komité for økonomiske, sosiale og kulturelle rettigheter (ØSK).

10/2012: ForUM, i samarbeid med indiske, koreanske og nederlandske sivilsamfunnsorganisasjoner, klaget SPU inn for OECDs kontaktpunkt for brudd på OECDs retningslinjer i forbindelse med investeringer i selskapet POSCO og dets virksomhet i India.

05/2013: Klagesaken fra ForUM m.fl. i POSCO-saken førte til omfattende kritikk fra OECDs kontaktpunkt i Norge mot NBIMs forvaltning av SPU.

11/2013: FNs komité for økonomiske, sosiale og kulturelle rettigheter (ØSK) vurderer FIANS rapport og felles klage fremmet av FIAN og ForUM.

11/2013: FNs ØSK-komite gjør en prinsipiell vurdering og mener at Norge og SPU har et ekstraterritorielt ansvar for ØSK.

11/2012: Slett u-landsgjelda (SLUG) lanserer rapporten «Etisk underskudd» om SPUs investeringer i statsobligasjoner og hvordan innføring av krav om åpenhet hos låntakerne kan gjøre Oljefondet til en mer ansvarlig utlåner. Forslagene ble i 2012-2013 fremmet overfor de politiske partiene.	SLUGs forslag har blitt tatt inn i partiprogrammene til Venstre, KrF og SV.	-
2011: FIVH setter fokus på SPUs investeringer i palmeoljeselskaper med ansvar for ødeleggelse av regnskog. Krevde gjennomgang av alle slike selskaper i SPU. 2012: Regnskogfondet og Grønn Hverdag starter opp sin palmeoljekampanje.		03/2013: SPU har solgt seg ut av en lang rekke (23) palmeoljeselskaper og følger opp temaet innenfor eierskapsutøvelsen.
2011-2013: Latin-Amerikagruppene i Norge (LAG) har satt kritisk fokus på SPUs investering i gruveselskapet Gold Corp i Honduras og krevd uttrekk. 08/2013: FIVH lanserer rapport om menneskerettighets- og miljørisiko i gruvesektoren i Latin-Amerika, med hovedfokus på fem ulike selskap hvor Statens Pensjonsfond Utland (SPU) er investert. Funnene tydeliggjør svakheter ved den etiske forvaltningen til SPU, både knyttet til NBIMs eierskapsutøvelse og til Etikkrådets mandat og utøvelse av dette.		03/2014: SPU har solgt seg ut av en rekke mindre gruveselskaper.
10/2011: FIVAS lanserer rapporten «Investeringer på dypt vann – Oljefondets investeringer i ødeleggende damprosjekter».	2011-12: Etikkrådet satte fokus på verstingselskaper i vannkraftindustrien.	2012: SPU løftet fokuset på vann i sin eierskapsstrategi.
04/2012: Regnskogfondet lanserte rapporten «Beauty and the Beast» om SPUs investeringer i «regnskogverstinger».		2012: NBIM besluttet å sette avskoging som prioritert tema for sitt etikkarbeid.
01/2011: FIVH avslører at SPU er investert i Blackrock, som igjen har investert i nesten samtlige selskaper som er svartelistet fra SPUs porteføljer, inkl landminer og klasevåpen.	2011 - 2013: Offentlig debatt om SPUs praksis mht til å investere i investeringsselskaper.	-
2011-2013: Attac arbeider for at SPUs investeringer i selskaper som aktivt bruker skatteparadiser skal trekkes ut.		-
2011-2013: FORUT arbeider for at SPUs investeringer i alkoholindustrien skal trekkes ut.		-
2012-2013: Norsk Folkehjelp har satt fokus på SPUs investeringer i Chevron og krevd uttrekk p.g.a. Chevrons ansvar for miljøødeleggelser i Ecuador.		-

<p>05/2012: Norsk Folkehjelp, i samarbeid med Fagforbundet, lanserte rapporten «Farlige forbindelser – norske bånd til den israelske okkupasjonen» og pekte på at SPU har investert i 50 selskaper med virksomhet i de ulovlige bosettingene på okkupert område.</p>		
<p>10/2012: CM lanserer rapporten «Etikk i Oljefondet- bare butikk og utenrikspolitikk?» og krever mer etikk i oljefondsforvaltningen og en styrking av Etikkrådet.</p> <p>Høsten 2012: Krav fra CM og andre om styrket etisk forvaltning.</p> <p>02/2013: CM overleverer 7376 underskrifter til Finansdepartementet med krav om et mer etisk oljefond.</p> <p>10/2013: ForUM lanserer rapport om «Endringer i den etiske forvaltningen av Statens pensjonsfond utland» og hevder i felles kronikk i Aftenposten at etikken er svekket.</p> <p>Våren 2014: Mange organisasjoner deltar i høring om strategirådets rapport og Stortingets behandling av meldingen om forvaltningen av SPU.</p>	<p>10/2012 Trine Skei Grande (V) tar opp saken (CMs rapport) i trontaledebatten på Stortinget.</p> <p>01/2013: Finansdepartementet ber strategirådet for SPU om å utarbeide en rapport om den overordnede strategien for ansvarlig investeringspraksis i SPU.</p>	<p>06/2014: I forbindelse med Stortingets behandling av regjeringens melding om forvaltningen av SPU går et flertall på Stortinget imot regjeringens forslag om å legge ned Etikkrådet.</p>

Vedlegg 1

Fordeling av informasjonsstøtten 2011-2013				
Organisasjon/institusjon	2011	2012	2013	Total
FN-sambandet	28 000	28 000	29 900	85 900
Vennskap Nord/Sør	4 482	3 600	5 750	13 832
RORG-samarbeidet (sekretariatet)	2 258	2 650	2 919	7 827
UNICEF-komiteen i Norge	2 214	2 250	2 250	6 714
Framtiden i våre hender	2 093	2 015	2 000	6 108
Utviklingsfondet	1 700	2 117	1 998	5 815
Norsk Folkehjelp	2 300	2 300	1 128	5 728
Changemaker	1 800	1 914	1 950	5 664
Regnskogfondet	1 623	1 700	1 800	5 123
Fellesrådet for Afrika	1 777	1 739	1 600	5 116
Kirkens Nødhjelp	1 033	2 000	2 000	5 033
Redd Barna Norge	1 600	1 579	1 600	4 779
Norges Røde Kors	1 600	1 573	1 600	4 773
Kirkens U-landsinformasjon	1 700	1 286	1 658	4 644
Latin-Amerikagruppene i Norge (LAG)	1 460	1 430	1 686	4 576
Global.no	1 500	1 500	1 500	4 500
FIVAS	1 400	1 400	1 400	4 200
Flyktinghjelpen	1 400	1 400	1 360	4 160
LNU	1 400	1 400	1 324	4 124
Verdensmagasinet X	1 350	1 350	1 410	4 110
FOKUS	1 000	1 250	1 450	3 700
SLUG - Aksjon Slett U-landsgjelda	1 145	1 225	1 150	3 520
FORUM for utvikling og miljø	1 100	1 039	1 100	3 239
SAIH	900	999	1 100	2 999
Strømmestiftelsen	992	1 000	1 000	2 992
Digni - tidl. Bistandsnemnda	924	882	1 056	2 862
Attac Norge	875	996	850	2 721
Operasjon Dagsverk	900	900	900	2 700
Norges Fredslag	912	386	1 150	2 448
Caritas Norge	606	745	950	2 301
FORUT - Solidaritetsaksjon for utvikling	600	800	850	2 250
Atlas-alliansen	681	750	745	2 177
Global Info	699	736	739	2 175
KFUK-KFUM Global	500	1 030	585	2 115
Plan Norge	500	800	800	2 100
LO - Landsorganisasjonen i Norge	643	625	625	1 893
NMS - Det Norske Misjonselskap	750	414	648	1 812
FIAN	680	529	500	1 709
WWF Norge	554	551	600	1 705
Støttekomiteen for Vest-Sahara	400	650	600	1 650
Naturvernforbundet	500	646	434	1 579
Miljøagentene	500	500	500	1 500
Hei Verden	500	500	500	1 500
Den norske Burmakomiteé	479	500	500	1 479
Internasjonalt Utvalg for Folkehøgskolen	450	500	500	1 450
Grønn Hverdag	465	400	450	1 315
Zero Emission Resource Organisation (ZERO)	400	300	600	1 300
Kristelig Folkeparti Skolering (KrFS)	326	500	390	1 216
Senterpartiets Studieforbund	365	385	400	1 150
Afghanistankomiteen i Norge AiN)	300	293	500	1 093
Idegruppen Nord/Sør	780			780
Den Norske Tibetkomite	300	300	150	750
Fellesutvalget for Palestina	225	129	395	748
Namibiaforeningen	382	400	-45	738
Sex og Politikk	230	227	252	710
TJN - Tax Justice Network - International			700	700

UiT - Universitetet i Tromsø	180	150	300	630
International Reporter	600			600
Publish What You Pay (PWYP) – Norge		500		500
Høgskolen i Oslo og Akershus (HiOA)	100	200	200	500
Habitat Norge	200	160	130	490
Norges sosiale forum	200	180	100	480
Networkers South-North	400			400
Fairtrade Max Havelaar Norge	150	148	100	398
Det norske Arbeiderparti		240	150	390
Arbeidernes Opplysningsforbund (AOF)	353	-16		337
Asle Toje	150	180		330
TrAP - Transnational Arts Production	200		100	300
Handelskampanjen		150	150	300
ISFIT - International Student Festival in Trondheim	200		100	300
Norsk Form		300		300
Blå Kors Norge	150	176	-63	264
STIP - Pressens stipendkomite			250	250
Tax Justice Network (TJN) – Norge		250		250
Sauda kommune	150	100		250
Afrikansk senter for informasjon og utvikling	128	100		228
Leger uten grenser Norge		100	100	200
CARE Norge			200	200
Diaspora Network		100	100	200
Populus - Studieforbundet Folkeopplysning	250	-79		171
Forandre Verden	50	100		150
Utredningsinstituttet Globale Analyser Sa	150		-10	140
Støttegruppe for fred i Sudan (SfS)		60	75	135
Internasjonalt Seminar Lofoten	60	25	40	125
Bergen ressurscenter for internasjonal utvikling	175	-53		122
Stiftelsen ARC-aid	50	71		121
Høyres studieforbund	385	-280		105
NU - Natur og Ungdom			100	100
Stiftelsen Litteraturhuset i Fredrikstad			100	100
Max Havelaar Norge	100			100
AUF - Arbeidernes Ungdomsfylking			100	100
Traavik.info	100			100
Oslo Dokumentarkino Ketil Magnussen			100	100
Minerva			100	100
ACID - Africa Center for Info. & Dev.			100	100
Vennskapsforeningen Norge-Madagaskar	40		50	90
Høyres Hovedorganisasjon		80		80
Norsk bonde og småbrukarlag	60			60
Olavskulen Bømlo Folkehøgskule	40	20		60
Rødt			50	50
Human Rights House Foundation (HRH)		200	-154	46
Isha Development Committee		50	-22	28
LLH	-4			-4
Det Kgl. Selskap for Norges Vel	-5			-5
Studentersamfunnet i Bergen	-13			-13
De norske Pinsemenighetenes Ytremisjon (PYM)	-95		50	-45
Lillesand kommune	-50			-50
Samlet støtte	88 708	88 301	93 055	270 065

Kilde: Norad

Forklaring: De organisasjoner/institusjoner som er markert med kursiv har hatt flerårige avtaler (2- eller 4-årige gjennom hele perioden). De årlige tilskuddene som er oppgitt utgjør summen av ordinære årlige tilskudd i henhold til inngått avtale, samt eventuelle tilleggstilskudd. De øvrige organisasjonene/institusjonene, med unntak av FN-Sambandet og de andre FN-tilknyttede organisasjonene, har i hovedsak fått støtte med utgangspunkt i årlige søknader til enkelttiltak.

Ole Petter Ottersen
(Foto: UiO)

«Jeg tror sivilsamfunnet er redningen i en verden hvor de globale maktusymmetriene er omtrent umulige å fjerne. De er viktige stemmer i Verdensbanken, i Det internasjonale pengesfondet og alle overnasjonale styringsmekanismer.

Rektor Ole Petter Ottersen ved Universitetet i Oslo i forbindelse med paneldebatt om sivilsamfunnets rolle i utviklingspolitikken arrangert av RORG-samarbeidet under Arendalsuka i august 2014.

«På noen av disse områdene kan sivilsamfunnet gjøre utrolig mye. Det er jo mange ganger slik at det frøet, som gjør at det blir politikk, det kommer jo nettopp fra det sivile samfunnet.

Svar fra statssekretær Morten Høglund (Frp) på spørsmål om sivilsamfunnets betydning i forbindelse med lansering av Kirkens Nødhjelps skyggerapport om samstemt politikk for utvikling 27. februar 2014.

Morten Høglund (Foto: UD)

Benjamin Knutsson
(Foto: Gøteborgs Universitet)

«Globale utviklingsspørsmål handler i ytterste instans om politikk. Det må lærere gjøre elever bevisste på i undervisningen.

Benjamin Knutsson ved Gøteborgs universitet til «Lärarnas nyheter», som drives av det svenske Lærerforbundet, etter at han i 2012 hadde levert sin doktoravhandling om global læring i det svenske skolesystemet.

RORG-sekretariatets fagavdeling – oktober 2014